ڕۆژیگرتنا هەیڤا ڕەمەزانێ
ل دویڤ سوننەتا دروست وقورئانێ

نڤێسین
ملا جلیل صادق باخورنیفی
پێش نڤێژ وخۆدبەخۆنێ
مزگەفتا حەجی موصطەفای
ل دهوکێ

نـاڤێ پـەرتووكێ: ڕۆژیگرتنـا هـەیڤا ڕەمـەزانێ ل دویڤ سوننەتـا دروست و قورئـانێ.

- نڤێسین: ملا جلیل صادق باخورنیفی
- دەرهێنـانا هونەری : محمد ملا حمدی
- چاپا: ئێكێ
- تیراژ: (۱۰۰۰) دانه
- ژمارا سپاردنێ: (۲۱٤٦) ل سالا ۲۰۱۰
- چاپخانا: هاوار - دهوك

قال الله تعالى

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدىً لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضاً أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾

(البقرة: ١٨٥)

دەستپێک

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على نبيه الأمين وعلى آله وصحبه أجمعين.

أما بعد ..

ڕۆژیگرتنا هەیڤا ڕەمەزانا پیرۆز ڕوکنەکە ژ ڕوکنێت ئیسلامێ یێن گەلەکێت مەزن وگرنگ، وئەڤ چەنداهە دێ بۆ هەوەیێن هێژا ئێتە دیارکرن ب ڕەنگەکێ بەرفرەهـ وئاشکرا د ئەڤێ پەرتوکێ دا ئەگەر خودێ حەسکەت.

ومەخسەدا من ب نڤێسینا ڤێ پەرتوکێ ئەڤەیە: دا مرۆڤێ موسلمان یێ زانا وشارەزا بیت دڤی عیبادەتی دا، و دا ببیتە هاریکار بۆ وان ل سەر ڕۆژیگرتنا دروست، چونکو گەلەك ژ موسلمانا یێن هەین ڕۆژیگرتنا وان نەیا دروستە

و نە ب وی ڕەنگییە ئەوێ خودێ وپێغەمبەرێ وی گوتی ودیارکری.

ڤێجا سوحبەتا مە د ڤێ پەرتوکێ دا دێ ل سەر ئەڤان بابەتا بیت:

ئێك: قەدر وقیمەتێ هەیڤا ڕەمەزانێ.

دوو: ئایەتێن ل سەر ڕۆژییێ وتەفسیرا وان.

سێ: پێناسا ڕۆژییێ.

چار: قەدر وقیمەتێ ڕۆژییێ.

پێنج: حوکمێ ڕۆژییا هەیڤا ڕەمەزانێ.

شەش: ڕۆژییا هەیڤا ڕەمەزانێ ل سەر کێ فەرزە؟.

حەفت: ب چ تشتی هەیڤا ڕەمەزانێ د ئێتە ئیسباتکرن؟.

هەشت: ئەرکانێت ڕۆژییێ.

نەهـ: ئەو تشتێت ڕۆژی پێ دکەڤیت.

دەهـ: ئەو تشتێت دروست بۆ ڕۆژیگری.

یازده: ئادابێت ڕۆژییێ وڕۆژیگرا.

دووازده: شەڤا خودان قەدر.

سێزده: ئیعتکاف.

چارده: هەیڤا ڕەمەزانێ ونشێژێت تەڕاویحا.

پازده: زکاتا فترێ.

و ل دوماهیێ هیڤییا من ژ خودێ بلند ئەڤەیە ئەو ئەڤێ پەرتوکێ بکەتە جهێ مفای بۆ هەمی موسلمانا، وهەر وسا بکەتە مفا بۆ من ودەیبابێت من ل ڕۆژا قیامەتێ ئەو ڕۆژا کەسەك نەشێت چ مفای بگەهینتە مرۆڤی ژبلی خودێ مەزن وبلند.

ئێک
قەدر وقیمەتێ هەیڤا ڕەمەزانێ

هەیڤا ڕەمەزانێ هەیڤەکا مەزن و ب قەدر وقیمەتە د ئێسلامێ دا، وئەڤ چەندە دیار دبیت دچەند ئایەت وحەدیسەکادا:

١- هەیڤا ڕەمەزانێ هەیڤا قورئانێ یە: خودێ بلند دبێژیت: ﴿ **شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ...**﴾. (البقرة: ١٨٥). ئانکو: هەیڤا ڕەمەزانێ ئەوە ئەوا خودێ قورئان تێدا ئینایەخار.

وئینانەخارا وێ د شەڤا خودان قەدر وپیرۆز دا بوو: وەکی خودێ دبێژیت: ﴿ **إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ**﴾ (القدر:١). ئانکو: مە - قورئان - یا ئینایەخار د شەڤا خودان قەدر دا. وهەروسا خودێ دبێژیت: ﴿**إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ ...**﴾ (الدخان:٣). ئانکو: مە - قورئان - یا ئینایە خارێ

د شەڤەکا ب بها وپیرۆز دا، ـ کو دکەفتە د هەیڤا ڕەمەزانێ دا ـ .

٢- د هەیڤا ڕەمەزانێ دا دەرگەهێن بەحشتێ تێنە ڤەکرن وییێت جەهنەمێ تێنە گرتن، وشەیطان تێنە گرێدان: عَنْ أَبِی هُرَیْرَةَ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللَّه ﷺ قَالَ: ((**إِذَا جَاءَ رَمَضَانُ فُتِّحَتْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ النَّارِ وَصُفِّدَتِ الشَّيَاطِينُ**)). رواه مسلم. **ئانكو:** ژ کیستێ (أبو هریرەی) خودێ ژێ ڕازی بیت گوتی: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوت: ئەگەر ـ هەیڤا ـ ڕەمەزانێ هات دەرگەهێت بەحشتێ دێ ئێنە ڤەکرن، ودەرگەهێت جەهنەمێ دێ ئێنە گرتن، وشەیطان دێ ئێنە گرێدان.

٣- د هەیڤا ڕەمەزانێ دا هەر شەڤ هندەك د ئێنە ئازاکرن ژ ئاگری: عَن أَبِي هُرَيْرَةَ عَن رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((**وَلِلَّهِ عُتَقَاءُ مِنْ النَّارِ وَذَلِكَ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ**))

رواه ابن ماجة، وصححه الألباني. ئانكو: ژ كيستێ (أبو هريرەی) خودێ ژێ ڕازی بیت ژ پێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوت: وخودێ هندەك ئازاكەرێت هەین ژ ئاگری وئەو ژی د هەر شەڤەكێ دا (ئانكو: خودێ هەر شەڤ ژ شەڤێت هەيڤا ڕەمەزانێ هندەكا ئازا دكەت ژ ئاگرێ جەهنەمێ).

٤- ڕۆژیگرتنا هەيڤا ڕەمەزانێ ئەگەرێ غەفراندنا گونەهایە: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ: ((**الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ مُكَفِّرَاتٌ مَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ**)). رواه مسلم وغيره. ئانكو: ژ كيستێ (أبو هريرەی) خودێ ژێ ڕازی بیت گوتی: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دگوت: هەر پێنج نڤێژ وخودبە بو خودبێ وڕەمەزان بو ڕەمەزانێ

غـەفراندنن بـۆ وان گوننـەهێـت دناڤبـەرا وان دا ئەگەر خۆ ژ گوننەهێت مەزن بدەتە پاش.

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدَّثَهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللَّه ﷺ قَالَ: ((**مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ**)). متفق عليه. ئـانكو: و ژ كيـستێ (أبـو هريرەی) خودێ ژێ ڕازی بيت گوتی: پێغەمبەرێ خـودێ ﷺ گـوت: ئـەوێ ڕەمـەزانـێ بگريـت ب بـاوەری و ژبـەر خێـرا وێ دێ ـ خـودێ ـ بـۆ وی گوننەهێت بەری هينگێ غەفرينيت.

٥- هـەيڤـا ڕەمـەزانـێ شـەڤـا خـودان قـەدر وپيـرۆز يـا تێـدا ئـەوا عيبـادەتـێ وێ ب خێرتـر ژ عيبادەتـێ هـزار هـەيڤا ئـەوێت ئـەڤ شـەڤە تێدا نەبيت: خودێ بلند دبێژيت: ﴿**إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ * وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ * لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ**﴾ (القدر:١-٣). ئانكو: مە ـ قورئان ـ يا ئينايەخار د شەڤا خودان قەدر دا، ـ كو دكەفتە

د هـەيڤا ڕەمـەزانـێ دا ـ ، و تـو چ دزانـی ـ ئـەی موحەممـەد ـ کـانێ شـەڤا قـەنج و ب بها چیـە؟، شـەڤا ب بها شـەڤەکا پیـرۆزە، خێرا وێ ژ یا هزار هـەیڤێن ئەڤ شـەڤە تێدا نەبت چێتـرە.

٦- هـەیڤا ڕەمـەزانـێ نڤێژێت تـەڕاویحا بێت تێـدا، کـو کرنـا وان ئـەگـەرێ غـەفرانـدنا گونەهێت بەری هینگێ هەمییانە ـ بێت بچیك ـ: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((**مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَـهُ مَـا تَقَـدَّمَ مِنْ ذَنْبِـهِ**)). متفق عليه. ئانکو: ژ کیستێ (أبو هریرەی) خودێ ژێ ڕازی بیت گـوتی: پێغـەمبـەرێ خـودێ ﷺ گـوت: ئـەوێ نڤێژێت تـەڕاویحـا ل ڕەمـەزانـێ بکـەت ب بـاوەری و ژبـەر خێـرا وان دێ ـ خـودێ ـ بـۆ وی گونەهێت بەری هینگێ غەفرینیت.

وهـەروسـا کرنـا وان ونڤێـژا عـەیـشا ب جـەماعـەت ل گـەل ئیمـامی بـەرامبـەری خێـرا

عیبادەتێ شەڤێ هەمیێ یە: عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولَ اللَّه ﷺ: ((**إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا قَامَ مَعَ الْإِمَامِ حَتَّى يَنْصَرِفَ، كُتِبَ لَهُ قِيَامُ لَيْلَةٍ**)). رواه أبو داود والنسائي واللفظ لهما، والترمذي وابن ماجة، وصححه الألباني في صحاح السنن الأربعة، وصحيح الجامع (١٦١٥). ئانكو: ژ كیستێ (أبو ذەڕی) خودێ ژێ ڕازی بیت گوتی: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوت: هندی زەلامە ئەگەر ل گەل ئیمامی ـ نڤێژێت تەڕاویحا كرن و ل گەل نڤێژا عەیشا ـ حەتا خلاس ببیت دێ ئێتە نڤێسین بۆ وی ب عیبادەتێ شەڤێ هەمیێ.

دوو
ئایەتێن ڕۆژییێ وتەفسیرا وان

چەند ئایەتەك یێت هاتین د قورئانێ دا ل سەر ڕۆژییێ، من ڤییا بەری هەمی تشتا ئەڤان ئایەتا وتەفسیرا وان بۆ هەوە دیارکەم، وتەفسیرا وان دێ ژ تەفسیرا سەیدایێ هێژا (تەحسین ئیبراهیم دوسکی) بیت.

١- ﴿ **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ** ﴾ (البقرة:١٨٣). ئانکو: ئەی گەلی ئەوێن – هەوە - باوەری ب خودێ وپێغەمبەرێ وی ئینای وکار ب شریعەتێ وی کری، خودێ ڕۆژی ل سەر هەوە نڤیسییە کانێ چاوا ل سەر مللەتێن بەری هەوە نڤیسی بوو؛ دا بەلکی هوین تەقوا خودایێ خۆ

بکەن، و ـ ب گوهداری وپەرستنا وی ب تنێ ـ پەرژانەکی بکەنە د ناڤبەرا خۆ وگونەهان دا.

٢- ﴿ **أَيَّاماً مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضاً أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْراً فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ** ﴾ (البقرة:١٨٤). ئانكو: خودێ ڕۆژیگرتنا هندەك ڕۆژێن هژمارا وان یا دەستنیشانکری کو ڕۆژێن هەیڤا ڕەمەزانێنە ل سەر هەوە فەرکرییە. ڤێجا هەچییێ ژ هەوە یێ نەخۆش بت وڕۆژی بۆ وی یا ب زەحمەت بت، یان ڕێڤنگ بت بۆ وی هەیە ڕۆژییێ نەگرت، وهندەك ڕۆژێن دی، هندی وان یێن وی خوارین، بلا پێشڤە بگرت. وئەوێن زەحمەتێ ب ڕۆژییێ ڤە دبەن ونەشێن بگرن وەکی پیرەمێرێ ب ناڤ سال ڤە چووی، ونەخۆشێ ژ ئێشا خۆ ڕانەبتەڤە، ئەو ل شوینا هەر ڕۆژەکێ بلا خوارنا

هەژارەكی بدەن فدیە، وهەچییێ پترێ بدەت ئەو بـۆ وی خێـرە، ورۆژیگرتـا هــەوە ــ د گــەل زەحمەتێ ـ بۆ هەوە چێتـرە ژ دانا فدیێ، ئەگەر هـوین بـزانن كـانێ خێـرا ڕۆژییـێ ل نـك خـودێ چەند یا مەزنە.

٣- ﴿**شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْـزِلَ فِيـهِ الْقُرْآنُ هُـدىً لِلنَّـاسِ وَبَيِّنَـاتٍ مِنَ الْهُـدَى وَالْفُرْقَـانِ فَمَـنْ شَـهِدَ مِـنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيـضاً أَوْ عَلَـى سَـفَرٍ فَعِـدَّةٌ مِـنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيـدُ اللَّـهُ بِكُـمُ الْيُـسْرَ وَلا يُرِيـدُ بِكُـمُ الْعُـسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّـرُوا اللَّـهَ عَلَـى مَـا هَـدَاكُمْ وَلَعَلَّكُـمْ تَشْكُرُونَ**﴾ (البقرة:١٨٥). ئانكو: هـەیڤا ڕەمـەزانـێ یا كو خودێ د شەڤا وێ یا ب بها دا دەست ب ئینانـەخـوارا قورئـانێ كـری؛ دا بـۆ مرۆڤـان ببتـە ڕێنیشاندەر، ونیشانێن ئاشكەرا ل سەر هیدایەتا خــودێ وژێكجوداكرنــا د ناڤبــەرا ڕاســتییێ ونـەڕاسـتییێ تێـدا هـەنـە. ڤێجـا هـەچییـێ ژ هـەوە

گەهشتە ڤێ هەیڤێ ویێ ساخلەم وئاکنجی بت
بلا ل ڕۆژێن وێ یێ ب ڕۆژی بت. وبۆ نەخۆشی
وڕێڤنگی هەیە ڕۆژییێ نەگرن وهندی وان
هندەك ڕۆژێن دی بگرن. خودێ د شریعەتێ خۆ
دا تشتێ ب ساناهی وخۆش بۆ هەوە دڤێت، ووی
زەحمەت ونەخۆشی بۆ هەوە نەڤێت، ودا هوین
هژمارا ڕۆژییان بکەنە هەیڤەك، ودا هوین ل
ڕۆژا جەژنێ ب مەزنکرنا خودێ ڕۆژییێ ب
دویماهی بینن، ودا هوین وی مەزن بکەن کو
بەرێ هەوە دایە هیدایەتێ، ودا هوین سوپاسییا
وی بکەن کو قەنجییا هیدایەتێ وڕێ
خۆشکرنێ د گەل هەوە کری.

٤- **﴿ وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ﴾** (البقرة:١٨٦). ئانکو: وئەگەر بەنییێن
من پسیارا من ژ تە کر - ئەی موحەممەد - هندی

ئـەزم ئـەز يـێ نێزيكـى وانـم، ئـەز د گـازييـا وى دئـێم يـێ گـازى مـن بكـەت، ڤێجـا بـلا ئـەو گوهـدارييا مـن بكـەن د وى تـشتى دا يـێ ئـەز فەرمانێ پـێ ل وان دكـەم، وبـلا بـاوەرييـێ ب مـن بينن، دا بـەلكـى بـەرێ وان بكـەفتە باشـييا ديـن ودنيايا وان. وئەڤ ئايەتە هنديّ دگـەهينت كـو خودێ يێ نێزيكى بەنييێن خـۆيە، نێزيكييـەكا بابەتى وى بت.

٥- ﴿ أُحلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَام الرَّفَثُ إلَى نسَائكُمْ هُنَّ لبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لبَاسٌ لَهُنَّ عَلمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْآنَ بَاشرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ منَ الْخَيْط الْأَسْوَد منَ الْفَجْر ثُمَّ أَتمُّوا الصِّيَامَ إلَى اللَّيْل وَلا تُبَاشرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكفُونَ في الْمَسَاجد تلْكَ حُدُودُ اللَّه فَلا تَقْرَبُوهَا كَذَلكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاته للنَّاس لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴾ (البقرة:١٨٧).

ئـانكو: خـودێ بـۆ هـەوە دورسـتـكـرييـە كـو هـويـن ل شـەڤێن ڕەمەزانێ بچنـە نڤينا خـۆ، ژنێن هەوە ستارەنـە بـۆ هـەوە، وهـوين بـۆ وان سـتارەنـە. خودێ زانييە كو هـوين خيانـەتـێ ل خـۆ دكـەن؛ ب چوونـا نڤينـا خـۆ پـشتی عـەيـشا ل شـەڤـێن رەمـەزانـێ - كـو ئـەڤـە ل دەسـتپـێكـێ تشتەكـێ حـەرام بـوو-، ئينـا وی تۆبـە دانـا سـەر هـەوە وبـەرفـرەهـی بـۆ هـەوە ئێخسته مـەسـەلـێ، ڤێجـا هوين ژ نوكە وێڤە هەڕنـە نڤينا خـۆ، ووی تشتێ خـودێ بـۆ هـەوە حـەزكـری ژ زارۆيـان بخـوازن، وبخـۆن وڤـەخـۆن حـەتـا ڕۆناهييـا دورسـت ل عـەسـمانی بۆ هـەوە ئاشـكـەرا ببت، و ژ تـارييـا شـەڤـێ جـودا ببت، پاشـی خـۆ ژ وان تـشتان يێن ڕۆژی پـێ دكـەڤت بدەنـە پاش، وحـەتا شـەڤ ب ئاڤابوونـا ڕۆژێ دئێت هـوين ڕۆژيـێ تمـام بكـەن. ودەمـێ هـوين ئعتيكـافێ ل مزگـەفتـان دكـەن

هـوين نـەچنـە نڤينـا خـۆ؛ چـونكـی ئـەڤ چـەنـدە ئعتكافیٚ پويچ دكـەت (وئعـتـكـاف ئەوە مـرۆڤ دەمەكـیٚ دەسـتـنـيـشـانكرى ل مزگـەفتیٚ بمينت ب ئنيـەتـا خيٚـرىٚ). ئـەڤ ئـەحـكـاميٚن خـودیٚ بـۆ هـەوە دانـاين ئـەو توخـوبيێن وينـە يـێن حـەلالـی وحەرامی ژيٚك جودا دكـەن، ڤيٚجا نيٚزيك نـەبـن دا نەكـەڤنە د حەرامی دا. ب ڤی ڕەنگیٚ ئاشكەرا خـودیٚ ئايـەتيٚن خـۆ بـۆ مرۆڤـان ديـار دكـەت؛ دا بەلـكـی ئەو ژ وی بـترسن وتـەقوا وی بكـەن.

٦- ﴿إنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيراً وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْراً عَظِيماً﴾ (الأحزاب:٣٥). ئانكو: هندی ئەو زەلام وژنكن

ییێن خۆ ب دەست ئەمرێ خودێ ڤە بەردای، وییێن باوەری ب خودێ وپێغەمبەرێ وی ئینای، وییێن گوهدارییا خودێ کری، وییێن د گۆتنێن خۆ دا دڕاستگۆ، وییێن صەبرێ ل سەر ئەمرێ خودێ ونەخۆشییان دکێشن، وییێن ژ خودێ دترسن، وییێن خێرکەر، **وییێن ڕۆژیگر**، وییێن نامویسا خۆ ژ کرێتییێ دپارێزن، وییێن ب دل وئەزمانی خودێ ل بیرا خۆ دئینن، خودێ گونەهـ ژێبرن وخێرەکا مەزن، بۆ ڤان ئامادە کرییە.

سێ
پێناسا ڕۆژییێ

د زمانی دا: گرتنە.

د شەریعەتی دا:

١- نەکرن وگرتنا ب ئنیەتە ژ وان تشتێت ڕۆژی پێ دکەڤیت، ژ دەرکەتنا سپێدا دروست حەتا ڕۆژ بەرێڤەبوونێ.

٢- وهندەك دبێژن: گرتنەکا تایبەتە، د وەختەکێ تایبەت دا، ژ کەسەکێ تایبەت، ژ هندەك تشتێت تایبەت.

نمونا پێناسا ئێکێ: زادخارن ڕۆژی پێ دکەڤیت، ڤێجا نەخارنا زادی ب ئنیەتا ڕۆژییێ ژ دەرکەتنا سپێدا دروست حەتا ڕۆژ بەرێڤەبوونێ ئەڤە ڕۆژیگرتنا دروستە، ل گەل نەکرنا وان تشتێت دی ژی ئەوێت ڕۆژی پێ دکەڤیت.

نمونا پێناسا دووێ: نەخارن وڤەخارن وجیماع ژ دەرکەتنا سپێدا دروست حەتا ڕۆژ بەرێڤەبوونێ ب ئنیەتا ڕۆژییێ، د هەیڤا ڕەمەزانێ دا، ژ مرۆڤێ موسلمان.

چار
قەدر وقیمەتێ ڕۆژییێ

بۆ ڕۆژییێ گەلەك قەدر وقیمەتێن مەزن یێت هەین، هندەك ژ ڤان قەدر وقیمەتا بۆ ڕۆژیگرتنێ ب گشتی ییێت هاتینە گوتن، وهندەك ژی تایبەتن ب ڕۆژیگرتنا هەیڤا ڕەمەزانێ ڤە، ئەڤە ژی هندەك ژ وان.

١- کەسەك نزانیت بدروستی خێرا ڕۆژییێ چەندە ژبلی خودێ: عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّه ﷺ: ((**قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ لَهُ إِلاَّ الصِّيَامَ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِى بِهِ**...)). متفق عليه. ئانكو: ژ کیستێ (أبو هريرەی) خودێ ژێ ڕازی بیت گوتی: پێغەمبەرێ خودێ گوتی: خودێ گوت: هەمی کارێ کورێ ئادەمی بۆ وییە ژبلی ڕۆژییێ ڤێجا ئەو بۆ منە وئەز دێ جزای ل سەر وێ دەمێ.

٢- ڕۆژی پاراستنه ومەطالە ژ ئاگرێ جەهنەمێ: هەر وەکی پێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوتی د وێ حەدیسا بەری نوکە دا: ((**وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ**)). ئانکو: و ڕۆژی مەطالە.

وَعَنْ عُثْمَانَ بْنَ أَبِي الْعَاصِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّه ﷺ يَقُولُ: ((**الصِّيَامُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ كَجُنَّةِ أَحَدِكُمْ مِنَ الْقِتَالِ**)). رواه النسائي وصححه الالباني. ئانکو: و ژ کیستێ (عثمانێ کوڕێ ئەبی العاصی) دبێژیت: من گوهـ ل پێغەمبەرێ خودێ بوو ﷺ دگوت: ڕۆژی مەطالە ژ ئاگری وەکی مەطالێ ئێك ژ هەوە ژ شەڕی.

٣- ڕۆژی هاریکارە بۆ کێمکرنا شەهوەتێ: ژبەر هندێ پێغەمبەرێ خودێ ﷺ بەرێ وان گەنجا دا ڕۆژیگرتنێ ئەوێت پێچێنەبن یان نەشێن بۆ خۆ ژنێ بینن، وگوتی: ((**يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ فَإِنَّهُ أَغَضُّ**

لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَـهُ وِجَـاءٌ)). متفق عليه. ئـانكو: ئـەی گـەلـی گەنجا هەر کەسەکێ ژ هەوە بشێت وپێچێبیت ژنێ بینیت بلا بینیت چونکو ئەو باشترین تشتە بۆ گرتنا چاڤا وپاراستنا عەورەتی ـ ژ حەرامیێ ـ وئەوێ نەشێت وپێچێنەبیت – ژنێ بینیت - بلا ڕۆژییا بگریت ئەو دێ بۆ وی بنە پەردە وپاراستن - ژ کەتنا د زنایێ وگونەهادا -.

٤- ڕۆژی فێرکرنە بۆ نەهێلانا ڕەوشتێن خراب: وەکی پێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوتی: ((**فَإِذَا كَانَ يَوْمُ صَوْمِ أَحَدِكُمْ فَلاَ يَرْفُثْ وَلاَ يَسْخَبْ، فَإِنْ سَابَّهُ أَحَدٌ أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ إِنِّي امْرُؤٌ صَائِمٌ**)) رواه مسلم. ئانكو: ڤێجا ئەگەر بۆ ڕۆژا ڕۆژییا ئێك ژ هەوە بلا چ گوتنێت سەقەت وکرێت نەبێژیت و چ قەرەبالغێ نەکەت، ڤێجا ئەگەر ئێکی قەسێت

کرێت ونەخۆش گوتنێ یان شەڕێ وی کر بلا بێژیت: ئەز مرۆڤەکێ ب ڕۆژی مە.

٥- ڕۆژی دبیتە ئەگەرێ کەیفخۆشییا دونیای وئاخرەتێ: وەکی پێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوتی: ((**وَلِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ يَفْرَحُهُمَا إِذَا أَفْطَرَ فَرِحَ بِفِطْرِهِ وَإِذَا لَقِيَ رَبَّهُ فَرِحَ بِصَوْمِهِ**)). رواه مسلم. ئانکو: و بۆ ڕۆژیگری دو کەیف بێت هەین ب وان کەیفخۆش دبیت، ئەگەر فتارە کر دێ کەیفخۆش بیت ب فتارا خۆ وئەگەر گەهشتە ڕەببێ خۆ دێ کەیفخۆش بیت ب ڕۆژییا خۆ.

٦- بێهنا دەڤێ ڕۆژیگری ل دەف خودێ خۆشترە ژ بێهنا مسکێ: وەکی پێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوتی: ((**وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ**)) رواه مسلم. ئانکو: ئەز ب ویکەمە ئەوێ نەفسا موحەممەدی ب دەستێ وی هندی بێهنا

دەڤـێ ڕۆژیـگرییــە خۆشــترە ل دەف خــودێ ڕۆژا قیامەتێ ژ بێهنا مسکێ.

٧- ڕۆژی بەرەڤانییێ بۆ خۆدانێ خۆ دکەت ل ڕۆژا قیامـەتـێ: عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((**الصِّيَامُ وَالْقُرْآنُ يَشْفَعَانِ لِلْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يَقُولُ الصِّيَامُ أَيْ رَبِّ مَنَعْتُهُ الطَّعَامَ وَالشَّهَوَاتِ بِالنَّهَارِ فَشَفِّعْنِي فِيهِ وَيَقُولُ الْقُرْآنُ مَنَعْتُهُ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ فَشَفِّعْنِي فِيهِ قَالَ فَيُشَفَّعَانِ**)). رواه أحمد وغيره، وصححه الألباني في صحيح الترغيب (٩٨٤). ئـانكو: ڕۆژی وقورئـان بـەرەڤـانییێ بـۆ عـەبـدی دكـەن ل ڕۆژا قیامــەتــێ، ڕۆژی دێ بێژیـت: یـا ڕەببـی مـن زاد وشــەهــەوات ب ڕۆژییــێ یــێ ل وی مـەنعـەكـرین ڤێجا بەرەڤانییا من بۆ وی قەبویل بكـە، وقورئـان دێ بێژیت: یا ڕەببی من خەو یا ل وی مەنعەكری ب شەڤێ ڤێجا بەرەڤانییا من بۆ وی قەوبیل بكە،

گـوتی: ڤێجـا دێ بـەرەڤانییـا وان ئێتـە قـەبویـل کرن.

٨- چ تشت وەکی وێ نینە بۆ بدەستڤەئینانا خێـرێ: عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مُرْنِي بِعَمَلٍ آخُذُهُ عَنْكَ يَنْفَعُنِي اللَّهُ بِهِ، قَالَ: ((**عَلَيْكَ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَـا مِثْـلَ لَـهُ**)). رواه النسائي وأحمد، وصححه الألباني في السلسلة الصحيحة (١٩٣٧) وغيرها. ئـانكو: ژ کیستێ (أبـو ئومامـەی) گـوتی: مـن گـوتی یـا پێغـەمبـەرێ خـودێ فـەرمـانێ ل مـن بکـە ب کارەکی ئەز بۆ خۆ ژ تە وەربگرم خودێ مفـای پێ ب گەهینتە من، گـوت: بـەردەوامبـە ل سـەر ڕۆژیگرتنـێ، چونکـو هنـدی ئـەوە چ تـشت بەرامبەری وێ نینە.

٩- دویرکەڤتنا حەفتێ سالا ژ جەهنەمێ بەرامبەری گرتنا ڕۆژیەکێ بتنێ بۆ خودێ: عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

((**مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بَاعَدَ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفًا**)). متفق عليه. ئانكو: ژ كيستێ (أبو سعيد الخدرى) ڕازيبوونا خودێ ل سەر بيت گوت: من گوهـ ل پێغەمبەرێ خودێ بوو ﷺ دگوتى: هەر كەسێ ڕۆژەكێ بتنێ بۆ خودێ ب ڕۆژى بيت دێ خودێ ڕويێ وى دويرئێخيت ژ ئاگرى (جەهنەمێ) حەفتێ پايزا (سالا).

١٠- چونا بەحشتێ د دەرگەهێ ڕۆژيگرادا

ئەوێ دبێژنێ ڕەييان: عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((**إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَابًا يُقَالُ لَهُ الرَّيَّانُ يَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لاَ يَدْخُلُ مَعَهُمْ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ يُقَالُ أَيْنَ الصَّائِمُونَ فَيَدْخُلُونَ مِنْهُ فَإِذَا دَخَلَ آخِرُهُمْ أُغْلِقَ فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ أَحَدٌ**)). متفق عليه. ئانكو: ژ كيستێ (سەهلێ كوڕێ سەعدى) ڕازيبوونا خودێ ل سەر بيت گوت: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوت: هندى بەحشتە دەرگەهەكێ

تێدا هەهی دبێژنێ ڕەییان ئەوێن ڕۆژیگر دێ د وی دەرگەهی ڕا ڕۆژا قیامەتێ چنە تێدا، ژبلی وان کەسەکێ دی ناچیتە تێدا ل گەل وان، دێ ئێتە گوتن: کانێنە ڕۆژیگر؟ ڤێجا دێ د وی دەرگەهی ڕا چینە تێدا، ڤێجا ئەگەر یێ دوماهیکێ چو تێدا دێ ئێتە گرتن ڤێجا کەسەکێ دی د وی دەرگەهی ڕا ناچیتە تێدا.

١١- قەبویلکرنا دوعا: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ((**ثَلاثُ دَعَواتٍ مُسْتَجاباتٌ دَعْوَةُ الصَّائِمِ وَدَعْوَةُ الْمُظْلُومِ ودَعْوَةُ الْمُسافِرِ**)). رواه البيهقي وصححه الألباني في صحيح الجامع (٣٠٣٠). ئانکو: ژ کیستێ (أبو هريرەی) خودێ ژێ ڕازی بیت ژ پێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوت: سێ دوعا د قەبویلکرینە: دوعا ڕۆژیگری، و دوعا ئەوێ زولم لێ هاتیەکرن، ودوعا ڕێڤینگی.

١٢- مرۆڤى دبته بەحشتێ: عَنْ أَبِى أُمَامَةَ قَالَ: قُلتُ يا رسولَ الله، دُلَّني على عَمَلٍ أَدخُلُ به الجَنَّةَ، قَــالَ: ((**عَلَيكَ بِالصَّوم، فَإنَّهُ لا مِثْلَ لَهُ**)). رواه ابن حبان، وصححه الألباني في صحيح الترغيب (٩٨٦). ئانكو: ژ كيستێ (أبو ئومامەى) خودێ ژێ ڕازى بيت گوت: من گوت يا پێغەمبەرێ خودێ كارەكى نيشامن بدە ئەز پێ بچمە بەحەشتێ، گوت: بۆ خو ڕۆژييا بگرە، چونكو چ وەكى وێ نينە.

١٣- كەفارەتن بۆ گەلەك جورێن گونەها: وەكى سەر تراشينا دبن ئيحراماڤە ژبەر عوزرەكێ، و وەكى پێچێنەبوونا دانا هەديێ ل حەجێ، وكوشتنا مرۆڤێ موسلمان ب خەلەتيڤە، يان كوشتنا يێ فەڵە يان يێ جوهى يێ موعاهد ب خەلەتيڤە، وئێخستنا سويندێ، وكوشتنا حەيوانێ گوشتێ وى بێتە خارن دبن ئيحراماڤە، وگوتنا زەلامى وەختێ دبێژيتە ژنكا

خۆ تۆ وەکی دەیکا من بی، ئەڤە هەمی وەکی هاتی د چەند ئایەتەکادا د قورئانا پیرۆز دا و د چەند حەدیسا ژی دا.

١٤- ڕۆژیگرتنا هەیڤا ڕەمەزانێ ئەگەرێ غەفراندنا گوننەهێت بەری هینگێ هەمییانە.

بێت بچیك .: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((**مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ**)). متفق عليه. ئانكو: ژ كيستێ (أبو هريرەی) خودێ ژێ ڕازی بیت گوتی پێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوت: ئەوێ ڕەمەزانێ بگریت ب باوەری و ژبەر خێرا وێ دێ ـ خودێ ـ بۆ وی گوننەهێت بەری هینگێ غەفرینیت.

پێنج
حوكمێ ڕۆژیا هەیڤا ڕەمەزانێ

ڕۆژییا هەیڤا ڕەمەزانێ ڕوكنێ چارێیە ژ ڕوكنێت ئیسلامێ ییێت مەزن، و كا چەوا خودێ ڕۆژی ل سەر ئوممەتێت بەری مە فەرزكریە هەروسا خودێ یا ل سەر مەژی فەرزكری، خودێ بلند دبێژیت: ﴿ **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ** ﴾ (البقرة:١٨٣). ئانكو: ئەی گەلی ئەوێن – هەوە - باوەری ب خودێ وپێغەمبەرێ وی ئینای وكار ب شریعەتێ وی كری، خودێ ڕۆژی ل سەر هەوە نڤیسییە - فەرزكریە- كانێ چاوا ل سەر مللەتێن بەری هەوە نڤیسی بوو- فەرزكر بوو-؛ دا بەلكی هوین تەقوا خودایێ خۆ بكەن، و ـ ب

گوهداری وپەرستنا وی ب تنێ - پەرژانەکی بکەنە د ناڤبەرا خۆ وگونەهان دا.

وئەو ڕۆژییێت ل سەر مە فەرزکرین ڕۆژییێت هەیڤا ڕەمەزانێ نە، هەر وەکی خودێ مەزن دبێژیت: ﴿ **شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدىً لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ**... ﴾ (البقرة:١٨٥). ئانكو: هەیڤا ڕەمەزانێ یا کو خودێ د شەڤا وێ یا ب بها دا دەست ب ئینانەخوارا قورئانێ کری؛ دا بۆ مرۆڤان ببتە ڕێنیشاندەر، ونیشانێن ئاشکەرا ل سەر هیدایەتا خودێ وژێکجوداکرنا د ناڤبەرا ڕاستییێ ونەڕاستییێ تێدا هەنە. ڤێجا هەچییێ ژ هەوە گەهشتە ڤێ هەیڤێ ویێ ساخلەم وئاکنجی بت بلا ل ڕۆژێن وێ یێ ب ڕۆژی بت.

وپێغەمبەرێ خودێ ژی ﷺ دبێژیت: ((**بُنِيَ الإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً**

عَبْدُهُ ورَسُولُهُ، وَإِقَـامِ الـصَّلاَةِ، وَإِيتَـاءِ الزَّكَـاةِ، وَصَـوْمِ رَمَضَانَ، وَحَجِّ الْبَيْـتِ)). متفق عليه. ئـانكو: ئيـسلام يا هاتييه ئاڤاكرن ل سەر پێنج تشتا: شەهـدەدان كـو خـودێ بتـنێ هـەژى عيبـادەتـى يـه وهنـدى موحەممـەدە پێغـەمبـەرێ وى يه، وكرنـا نڤێـژێ ب ڕەنگەكێ دروست، ودانا زەكاتێ، وڕۆژيگرتنا هـەيڤـا ڕەمـەزانـێ، وچونـا بـەرێ بـەيتـێ بـۆ كـرنـا حەجێ.

وَعَنْ أَبِى سُهَيْلٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ طَلْحَةَ بْنَ عُبَيْدِ اللَّهِ يَقُولُ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ أَهْلِ نَجْدٍ ثَائِرَ الرَّأْسِ يُسْمَعُ دَوِىُّ صَوْتِهِ وَلاَ يُفْقَهُ مَا يَقُولُ حَتَّى دَنَا فَإِذَا هُوَ يَسْأَلُ عَنِ الإِسْلاَمِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((**خَمْسُ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَـةِ**)). قَالَ هَلْ عَلَىَّ غَيْرُهُنَّ؟ قَالَ: ((**لاَ إِلاَّ أَنْ تَطَّـوَّعَ**)) قَالَ وَذَكَرَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صِيَامَ شَهْرِ رَمَضَانَ، قَالَ هَلْ عَلَىَّ غَيْـرُهُ؟ قَـالَ: ((**لاَ إِلاَّ أَنْ تَطَّـوَّعَ**)). رواه البخاري ومسلم. ئانكو: وژكيستێ بابێ سوهەيلى

ژ بـابێ وی کـو ئـەوی یـا گوهـ ل (طـەلحـێ کـورێ عبیداللـه)ی بـوی دگـوت: مرۆڤـەك هاتـه دەف پێغەمبـەری ﷺ ژ خـەلکـێ نـەجدێ بـوو، یـێ سـەر گژاڤژ دەنگـێ وی دهاتـه گولێبـوون بـەلـێ ئـەوێ گولێـدبوو نـەدزانـی کـا چ دبێژیـت، حـەتـا نێزیـك بـووی، ڤێجـا مـه گولێبـوو ئـەو یـێ پسیارا ئیـسلام دکـەت کـا چییـه؟ (ئـانکو: فـەرزێـن ئیسلامێ) ڤێجا پێغەمبەرێ خودێ ﷺ بـەرسڤا وی دا وگوت: هـەر پێنج نڤێـژ د شـەڤ ورۆژەکـا دا، ئەوی گوت: ئەرێ ژبلی وان تشتەکێ دی ل سەر من فەرز هەیه ژ نڤێژا؟ پێغەمبەری ﷺ بەرسڤا وی دا وگوت: نەخێر ژبلی ئەگەر تو بۆ خۆ زێدەتـر بکـەی (ئـانکو: ژ نڤێژێـت سـوننەت)، گـوت: وپێغـەمبـەرێ خـودێ ﷺ بـۆ وی بـەحـسێ رۆژییـا هەیڤا رەمەزانێ کر، ئەوی گوت: ئەرێ ژبلی وێ – ئـانکو: هـەیڤـا رەمـەزانـێ - تـشتەکـێ دی ل

سـەر مـن فـەرز هـەیـە ژ ڕۆژییـا؟ پێغـەمبـەری ﷺ بەرسڤا وی دا وگوت: نەخێر ژبلی ئەگەر تو بۆ خۆ زێدەتر بگری (ئانکو: ژ ڕۆژییێت سوننەت).

وبـۆ زانـین ڕۆژییـا هـەیڤـا ڕەمـەزانـێ یـا هـاتییـە فـەرزکـرن ل سـەر ڤـێ ئوممـەتـێ ل سـالا دووێ مشەختی (هیجری).

شەش
ڕۆژییا هەیڤا ڕەمەزانێ ل سەر کێ فەرزە؟

ڕۆژیا هەیڤا ڕەمەزانێ فەرزە ل سەر هەر کەسەکێ موسلمان یێ بعاقل وبالغ وساخلەم وخۆجه ، وئەو ژنکا پاقژ ژ حەیز وچلکا.

و مە گوت دڤێت یێ موسلمان بیت، چونکو ڕۆژی عیبادەتە، وعیبادەتێ کافری یێ دروست نینە هندی بمینتە ل سەر کوفرا خۆ.

وئەگەر موسلمان بوو د هەیڤا ڕەمەزانێ دا دڤێت ئەو وان ڕۆژییێت ماین بگریت، بەلێ ئەوێت بەری هینگێ قەزا ناکەت.

و مە گوت دڤێت یێ عاقل وبالغ بیت، چونکو چ عیبادەت ل سەر مرۆڤێ دین ونەبالغ نینن، ئەو ژی ژبەر گوتنا پێغەمبەرێ خودێ ﷺ

وەختىٚ دبیٚژیت: ((**رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلاَثَـةٍ: عَـنِ النَّـائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ، وَعَـنِ الْمَجْنُـونِ حَتَّى يَعْقِلَ**)). رواه أبو داود والترمذي عن علي رضي الله عنـه، والنسائي وابن ماجة عن عائشة رضي الله عنها، وصححه الألباني. ئانكو: قەلەم یىٚ هاتیە ڕاكرن ل سەر سىٚ - كەسا - ل سەر یىٚ نڤستی حەتا ڕادبیت ژ خەو، و ل سەر بچویكی حەتا بالغ بیت، ول سەر یىٚ دین حەتا ب عاقل بكەڤیت.

بەلىٚ سوننەتە وەلیىٚ بچویكی ڕۆژییا پىٚ بدەتە گرتن دا فیٚرببیت.

وئەگەر یىٚ بچویك بالغ بوو یان یىٚ دین ب عاقل كەت د هەیڤا ڕەمەزانىٚ دا دڤیٚت ئەو ڕۆژییٚت ماین ئەو بۆ خۆ بگرن، بەلىٚ ئەویٚت بەری هینگىٚ قەزا ناكەن.

و مە گوت دڤیٚت یىٚ ساخلەم وخۆجهـ بیت، چونكو خودىٚ ڕوخسەتا دایە وان ئەویٚت نساخ

وڕێڤینــگ ئــەو ڕۆژییــێ بخــۆن، خــودێ دبێژیــت: ﴿**أَيَّاماً مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضاً أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِـنْ أَيَّــامٍ أُخَــرَ** ... ﴾ (البقـرة:١٨٤). ئـانكو: خـودێ ڕۆژیگرتنــا هنــدەك ڕۆژێــن هژمــارا وان یــا دەستنیشانکری کو ڕۆژێن هـەیڤا ڕەمـەزانێنـە ل سەر هەوە فەرکرییە. ڤێجا هـەچییێ ژ هـەوە یێ نـەخـۆش بت ورۆژی بـۆ وی یـا ب زەحمـەت بت، یان ڕێڤنـگ بت بۆ وی هەیە ڕۆژییێ نـەگرت، و هندەك ڕۆژێن دی، هندی وان یێن وی خوارین، بـلا پێشڤە بگرت.

و دبێژیت: ﴿ ... **فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الـشَّهْرَ فَلْيَـصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضاً أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِـدَّةٌ مِـنْ أَيَّـامٍ أُخَـرَ** ... ﴾ (البقــرة:١٨٥). ئـانكو: ڤێجـا هــەچییــێ ژ هــەوە گەهشتە ڤێ هەیڤێ ویێ ساخلەم وئـاکنجی بت بلا ل ڕۆژێـن وێ یـێ ب ڕۆژی بت. وبـۆ نـەخـۆشی

وڕێڤنگـی هـەیـە ڕۆژییـێ نـەگـرن وهنـدی وان هندەك ڕۆژێن دی بگرن.

بـەلـێ ئـەگـەر بـزانن چ زەڕەڕێـت مـەزن نـا گـەهنـە وان ب گرتنـا ڕۆژییـێ، یـا ب خێرتـر وباشتر ئەوە بگرن.

و مە گوت دڤێت ژن یا پاقژ بیت ژ حەیز وچلکا، ژبەر گوتنا پێغەمبەرێ خودێ ﷺ وەختێ دبێژیت: ‹ **أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ** ›. رواه البخاري. ئانکو: ما نە ئەگەر کەتە د حەیزادا نە نڤێژا دکەت ونە ڕۆژیا دگریت؟.

وئـەوا د چلکـا ژی دا حـوکمێ وێ وەکـی ئەوا د حەیزادا یە.

بـەلـێ هـەر وەختـەکـێ پاقژبوون دڤێت ئـەو ڕۆژییێت خۆ بگرن، وئـەوێت خارین دڤێت پشتی هـەیڤا ڕەمەزانێ بۆ خۆ قـەزا بکـەن، ژبـەر گوتنـا عائیشای خودێ ژێ ڕازی بیت وەختـێ پسیار ژێ

هاتییە کرن بوچی ژنك ڕۆژییا قەزا دکەت ونڤێژا قەزا ناکەت؟، گوت: (**كَانَ يُصِيبُنَا ذَلِكَ فَنُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ وَلاَ نُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلاَةِ**). رواه مسلم وغيره. ئانكو: ئەڤ چەنداهە ب سەرێ مەژی دهات (ئانكو: مەژی ڕۆژی دخارن ونڤێژ نەدکرن د وەختێ حەیزادا) ڤێجا ئەمرێ مە دهاتە کرن (ئانكو: پێغەمبەری ئەمرێ مە دکر) ب قەزاکرنا ڕۆژییا وئەمرێ مە نە دهاتە کرن ب قەزاکرنا نڤێژا.

حەفت
ب چ تشتی هەیڤا ڕەمەزانێ دئێته ئیسباتکرن؟

هەیڤا ڕەمەزانێ ئیسبات دبیت وڕۆژییا وێ فەڕز دبیت ل سەر موسلمانا ب دو تشتا، ئەو ژی ئەون ئەوێت هاتین دڤێ حەدیسێ دا، پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: ((**صُومُوا لِرُؤْيَتِه وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَتِه فَإِنْ غُبِّيَ عَلَيْكُمْ فَأَكْمِلُوا عِدَّةَ شَعْبَانَ ثَلَاثِينَ**)). متفق عليه. ئانکو: ڕۆژییێ بگرن ل دیتنا هەیڤێ وبخۆن ل دیتنا هەیڤێ ڤێجا ئەگەر هەوە نەدیت ژبەر عەورا یان تشتەکێ دی هوین هەیڤا شەعبانێ بکەنە سیه .

دڤێ حەدیسێ دا بۆ مە دیاربوو کو ب دو تشتا هەیڤا ڕەمەزانێ ئیسبات دبیت وڕۆژییا وێ ل سەر مە فەڕز دبیت:

١- ب دیتنا هەیڤێ ل شەڤا بەری ڕەمەزانێ.

٢- ب تمامکرنا هەیڤا شەعبانێ سیه ڕۆژ.

ودیتنا هەیڤێ شەرت نینە کو هەمی موسلمان ببینن، بەلێ ئەگەر ئێك بتنێ ژی ببینیت یێ باوەرێ بیت دروستە و دێ ڕۆژی ل سەر موسلمانێت وی جهی هەمییا فەرز بیت، و ل دویڤ گوتنا هندەك زانا دێ ل سەر هەمی موسلمانا فەرز بیت ئەوێت ئەڤ دیتنە گەهشتیێ.

هەشت
ئەرکانێت ڕۆژیێ

ڕۆژییێ دو ڕوکن ییێت هەین:

١- ئنیەتئینان: ژبەر گوتنا پێغەمبەرێ خودێ ﷺ وەختێ دبێژیت: ((**إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى**)). متفق عليه. ئانکو: هەر کارەکێ هەبیت ل دویڤ ئنیەتانە، وهەر مروڤەك دێ خودێ ل دویڤ ئنیەتا وی دەتێ.

وئنیەتئینان دڤێت بەری دەرکەتنا سپێدێ بیت، ژبەر گوتنا پێغەمبەرێ خودێ ﷺ وەختێ دبێژیت: ((**مَنْ لَمْ يُجْمِعِ الصِّيَامَ قَبْلَ الْفَجْرِ فَلاَ صِيَامَ لَهُ**)). رواه أبو داود والترمذي والنسائي، وصححه الألباني. ئانکو: ئەوێ ئنیەتا خۆ نەئینیت بەری سپێدێ ڕۆژی بۆ وی نینە (ئانکو: ڕۆژیا وی نائێتە قەبویلکرن).

وئنیـەتئینـان دڤێـت ب دلـی بیـت نـە ب دەڤـی، وئنیـەتئینانـا ب دلـی ئـەڤـەیـە: هـەر وەختـەکـێ ب کەڤیتە سەر دلێ مرۆڤی ژ پشتی مەغرەب حەتا بەری سپێدێ کو مرۆڤ دێ ڕۆژا پاشتر ب ڕۆژی بیت ئەڤە ئنیەتە.

٢- خودانەپاشا ژ وان تشتا ئەوێت ڕۆژی پـێ دکـەڤیـت ژ دەرکـەتنـا سـپێدا دروسـت حـەتـا بەرێڤەبوونا ڕۆژێ: ژبەر گوتنا خودێ بلند: ﴿**وَكُلُوا وَاشْـرَبُوا حَتَّـى يَتَبَـيَّنَ لَكُـمُ الْخَـيْطُ الْـأَبْيَضُ مِـنَ الْخَـيْطِ الْأَسْـوَدِ مِـنَ الْفَجْـرِ ثُـمَّ أَتِمُّـوا الـصِّيَامَ إِلَـى اللَّيْـلِ**﴾ (البقـرة: ١٨٧). ئـانکو: وبخـۆن وڤـەخـۆن حـەتـا ڕۆناهییا دورست ل عەسمانی بۆ هـەوە ئاشـکـەرا ببت، و ژ تـارییـا شـەڤـێ جودا ببت، پاشـی خـۆ ژ وان تـشتـان یێن ڕۆژی پـێ دکـەڤـت بـدەنـە پـاش، وحەتا شەڤ ب ئاڤابوونا ڕۆژێ دئێت هوین ڕۆژییـێ تمام بکەن.

نەهـ
ئەو تشتێن ڕۆژی پێ دکەڤیت

ئەو تشتێن ڕۆژییێ تێخن ئەڤەنە:

١- خارن وڤەخارن ژ دەرکەتنا سپێدا دروست حەتا بەرێڤەبوونا ڕۆژێ: هەر کەسەکێ تشتەکی بخۆت یان ڤەخۆت ژ دەرکەتنا سپێدا دروست حەتا بەرێڤەبوونا ڕۆژێ وئەوی هاژ خۆ هەبیت وبزانیت، دێ ڕۆژییا وی کەڤیت و دێ گونەهکار بیت ب ڤێ چەندێ، ڤێجا دڤێت ئەو تەوبە بکەت و وێ ڕۆژییێ بۆ خۆ قەزا بکەت.

بەلێ ئەگەر تشتەك خار یان ڤەخار ب خەلەتیڤە یان ژبیرکر یان زورداری لێ هاتە کرن، ڕۆژییا وی یا دروستە وناکەڤیت و چ کەففارەت ژی ل سەر وی نینن، ژبەر گوتنا

پێغـەمبـەرێ خـودێ ﷺ وەختـێ دبێژیـت: ((**إنّ الله تعالى وَضَعَ عن أُمَّتي الخَطـأَ والنِّـسْيانَ ومـا اسْـتُكْرِهُوا عَلَيْــهَ**)). رواه ابـن ماجـة، وصـححه الألبـاني. ئـانكو: هندی خودێ بلنده یا ڕاكری ل سەر ئوممەتا من خەلەتی وژبیرکرن وزورداری لێ کرن . ئانكو: ئەو گوننەهێت ئەو دكەن ب خەلەتیڤە یان ب ئەگەرێ ژبیركرنێ یان ئەگەر زورداری لێ هاتەکرن خودێ ل وان ناگریت . .

هەر وسا دبێژیت: ((**مَنْ نَسِىَ وَهُوَ صَـائِمٌ فَأَكَـلَ أَوْ شَرِبَ فَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ**)). متفق عليه. ئانكو: هەر كەسەكێ ژبیر بكەت وئەو یێ ب ڕۆژیبیت ڤێجا تشتەك خار یان ڤەخار بلا ڕۆژییا خۆ تەمام بكەت چونكو خودێ ئەو زاد وئەو ئاڤ دا وی.

٢- دل ڕاكرن: هەر كەسەكێ دلێ خۆ ڕاكەت ڕۆژییا وی دێ كەڤیت، ودڤێت

ڕۆژییەکێ پێشقە بگریت، بەلێ ئەوێ دلێ وی بێی وی ڕابوو ڕۆژییا وی یا دروستە و چ ل سەر وی نینە، ژبەر گوتنا پێغەمبەرێ خودێ ﷺ وەختێ دبێژیت: ((**مَنْ ذَرَعَهُ الْقَيْءُ وَهُوَ صَائِمٌ فَلَيْسَ عَلَيْهِ قَضَاءٌ ، وَمَنِ اسْتَقَاءَ فَلْيَقْضِ**)). رواه الترمذي وابن ماجة، وصححه الألباني. ئانکو: ئەوێ بێحەمدێ خۆ هلاڤێت وئەو یێ ب ڕۆژی بیت قەزاکرن ل سەر وی نینە، وئەوێ دلێ خۆ ڕاکەت بلا ڕۆژییا خۆ قەزاکەت.

٣- حەیز وچلك: ژبەر گوتنا پێغەمبەرێ خودێ ﷺ وەختێ دبێژیت: ((**أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ**)). رواه البخاري وغيره. ئانکو: ما نە ئەگەر ـ ژنك ـ کەتە د حەیزادا نە نڤێژا دکەت ونە ڕۆژییا دگریت؟.

وئەوا د چلکا ژی دا حوکمێ وێ وەکی ئەوا د حەیزادا یە.

٤- جیماع: ئەوێ جیماعێ بکەت ل گەل ژنکا خۆ ژ دەرکەتنا سپێدا دروست حەتا بەرێڤەبوونا ڕۆژێ ڕۆژییا وی دێ کەڤیت، ودڤێت وێ ڕۆژییێ قەزا بکەت وکەففارەتێ ژی بدەت، وکەففارەت ئێك ژ سێ تشتانە:

ئێك: ئازاکرنا عەبدەکی.

دوو: یان ڕۆژیگرتنا دو هەیڤا ل سەرك.

سێ: یان زاددانا شێست فەقیرا.

ئەو ژی وەکی هاتی دڤێ حەدیسێ دا، قَالَ أبو هُرَيْرَةَ ﷺ: بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ النَّبيِّ ﷺ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكْتُ، قَالَ: ((**مَا لَكَ؟**)) قَالَ: وَقَعْتُ عَلَى امْرَأَتِي وَأَنَا صَائِمٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((**هَلْ تَجِدُ رَقَبَةً تُعْتِقُهَا؟**)) قَالَ لَا، قَالَ: ((**فَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَصُومَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ؟**)) قَالَ لَا، فَقَالَ: ((**فَهَلْ تَجِدُ إِطْعَامَ سِتِّينَ مِسْكِينًا؟**)) قَالَ لَا، قَالَ: فَمَكَثَ النَّبِيُّ ﷺ فَبَيْنَا نَحْنُ عَلَى ذَلِكَ أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِعَرَقٍ فِيهَا تَمْرٌ - وَالْعَرَقُ

الْمِكْتَلُ - قَالَ: ((**أَيْنَ السَّائِلُ؟**)) فَقَالَ أَنَا قَالَ: ((**خُذْهَا فَتَصَدَّقْ بِهِ**))، فَقَالَ الرَّجُلُ: أَعَلَى أَفْقَرَ مِنِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَوَاللَّهِ مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا يُرِيدُ الْحَرَّتَيْنِ أَهْلُ بَيْتٍ أَفْقَرُ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي فَضَحِكَ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى بَدَتْ أَنْيَابُهُ ثُمَّ قَالَ: ((**أَطْعِمْهُ أَهْلَكَ**)) رواه البخاري وغيره. ئانكو: (أبو هريره) خودێ ژێ ڕازی بیت دبێژیت: ناڤبەینەكێ ئەم دڕۆینشتیبووین ل دەف پێغەمبەرێ خودێ ﷺ مە هندديت زەلامەك هاتە دەف وگوت: یا پێغەمبەرێ خودێ ئەز چومە هیلاكێ، گوتی: تەچییە؟ گوت: من جیماعا ل گەل ژنكا خۆ كری وئەز یێ ب ڕۆژی، پێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوت: ئەرێ تو دشێی عەبدەكی ئازا بكەی؟ گوت: نە، - پێغەمبەرێ خودێ ﷺ - گوت: ئەرێ پا تو دشێی دو هەیڤا ل سەر ئێك ب ڕۆژی بی؟ گوت: نە، - پێغەمبەرێ خودێ ﷺ - گوت: ئەرێ پا تو دشێی زادی بدەیە شێست فەقیرا؟، گوت:

نه، (أبو هريرەی) گوت: ڤێجا پێغەمبەرێ خودێ بێهنەکێ خۆ گرت، وئەم ناڤبەینەکێ ماینە ل سەر ڤێ چەندێ، ئێکی یان هندەکا زەمبیلکەك ئینا قەسپ تێدا بوون، ـ پێغەمبەرێ خودێ ﷺ ـ گوت: کانێ خودانێ پسیارێ؟ ئەوی گوت: ئەزم، - پێغەمبەرێ خودێ ﷺ -گوت: ها بگرە ڤێجا بکە خێر، ئەوی زەلامی گوت: ئەرێ ما ئەز بکەمە خێر ل سەر ئێکێ ژ خۆ فەقیرتر یا پێغەمبەرێ خودێ؟ ئەز ب خودێ کەمە دناڤبەرا هەردو ڕەخێت وێ دا ـ ئانکو: مەدینێ دا. مالەك نینە فەقیرتر ژ مالا من، ڤێجا پێغەمبەرێ خودێ ﷺ کرە کەنی حەتا ددانێت وی یێت زادبرینێ دیار بووین، پاشی گوت: تو بدە مالا خۆ. (حەڕە: ئەو عەردە ئەوێ هندەك بەرێت ڕەش لێ، ڤێجا مەدینە دکەڤیتە دناڤبەرا دو عەردێت وسادا).

تێبینـــی: هــەر وســا ژ وان تــشتێت ڕۆژی پــێ دکەڤیت، ئەو شـرەنقێت جهـێ خـارن وڤـەخـارنێ بگرن – وەکی سێلانێ - .

دەهـ

ئەو تشتێت دروست بۆ ڕۆژیگری

گەلەك تشتێن هەین مرۆڤێ ب ڕۆژی هزردکەت کو کرنا وان تشتا خێرا ڕۆژییا وی کێم دکەت و زەرەرێ د گەهینتێ بەلێ یا دروست ئەو نینە، ژبەر هندێ دڤێت ئەڤ تشتە بێنە دیارکرن دا مرۆڤێ ب ڕۆژی بزانیت، و ل وەختێ هەوجە دبیت دا ئەوان تشتا بکەت و خۆ ژێ نە دەتە پاش، وهندەك ژ ڤان تشتا ئەون یێت خێر ژی تێدا هەین، و ژ وان تشتا:

١- ب کارئینانا سیواکی: مرۆڤێ ب ڕۆژی هەر وەختەکێ سیواکی ب کار بینت دروستە و چ خەلەتی تێدا نینە، سپێدە بیت یان نیڤرۆ بیت یان ئێڤار بیت، چونکو پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: ((**لَوْلاَ أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِى لأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ**

عِنْـدَ كُـلِّ صَـلاَةٍ)). متفق عليه مـن حـديث أبـي هريـرة. ئـانكو: ئـهگـهر ژبـهر هنـدێ نـهبـا كـو دا ئـهز گهلهك زهحمهتێ ل سهر ئوممهتا خۆ پهیداكهم، ئــهز دا فــهرمــانێ ل وان كـــهم ب كـارئینانــا سیواكى ل گهل ههر نڤێژهكێ.

وهـهر وسـا دبێژیت: ((**لَوْلَـا أَنْ أَشُـقَّ عَلَـى أُمَّتِـي لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُـلِّ وُضُـوءٍ**)). رواه البخـاري عن أبـي هريـرة. ئـانكو: ئـانكو: ئـهگـهر ژبـهر هنـدێ نـهبـا كـو دا ئـهز گـهلـهك زهحمـهتـێ ل سـهر ئوممـهتـا خۆ پـهیداكـهم، ئـهز دا فـهرمـانێ ل وان كــهم ب كـارئینانــا سـیواكى ل گــهل هــهر دهستنڤێژ شویشتنهكێ.

و یا ئاشكرایه كو بهحسێ ههمى نڤێژایـه، وبـهحـسێ نڤێژێت هـهمـى ڕۆژ وهـهیـڤ وسـالایه، وهەروسـا دهستنڤێژ شویشتن ژى.

ونـــەخاســـمە ســـيواك پاقژييـــە بـــۆ دەڤـــى، وڕازيبوونـا خـودێ ژى يـا تێـدا هـەى، هـەر وەكـى پێغـەمبـەرێ خـودێ ﷺ دبێژيـت: ((**السِّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ، مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ**)). رواه البخاري عن عائشة. ئـانكو: هنـدى سـيواكە دەڤـى پـاقژ دكـەت، وخودێ ڕازى دكەت.

٢- بهێنكرنا گول وڕيحانا وبهێنخۆشييێت دى، ودوهنكرنا سەرى وچاڤكلدان: چونكو ئـەصـل د ڤـان تـشتادا حـەلالييـە ودروسـتييە، وئەگەر د حەرام بان دا خودێ وپێغەمبەرێ وى بۆ مە دياركەن.

٣- دانانا دەرزيكا (شـرەنقا)، و ب كارئينانا قـەطرا چاڤا وگـوهى، وئينانـەدەرا ددانـى: چونكو ئـەصـل د ڤـان تـشتا ژى دا حـەلالييـە ودروسـتييە و چ ئايـەت يـان حـەديـس نەهاتينە ب حەرامبوونا وان.

٤- ماچیکرنا عەیالێ خۆ، یان ژنکا خۆ ـ ئەگەر بشێته خۆ ـ **وهەروسا ل دەڤکنڤستنا ژن ومێرا:** ژبەر گوتنا دەیکامە عائیشای خودێ ژێ ڕازی بیت دبێژیت: ((**كَـانَ رَسُـولُ اللَّـه ﷺ يُقَبِّـلُ وَهُـوَ صَائِمٌ، وَيُبَاشِرُ وَهُوَ صَائِمٌ وَلَكِنَّهُ أَمْلَكُكُمْ لإِرْبِـهِ**)). متفق عليه. ئـانکو: پێغـەمبـەرێ خـودێ ﷺ ژنکێـت خـۆ ماچیـدکرن وئـەو یـێ ب ڕۆژی، و ل دەڤ وان دنڤـست وئـەو یـێ ب ڕۆژی، بـەلـێ ئـەو ژ هـەوە هـەمییـا یتـر د شـیيا خـۆ (ئـانکو: ب ئـەگـەرێ مـاچیکرنێ و ل دەڤکنڤستنێ د شـیيا خـۆ کـو جیماعێ نەکەت یان ئاڤا وی نە ئێتەخار).

٥- مانا ب جەنابەت حەتا دەرکەتنا سپێدێ: ژبەر گوتنا دەیکامـە (عائیشـای و أم سـەلـەمـێ) خودێ ژ وان ڕازی بیت دبێـژن: (**كَانَ رَسُولَ اللَّـه ﷺ يُدْرِكُهُ الْفَجْرُ وَهُوَ جُنُبٌ مِنْ أَهْلِه ثُمَّ يَغْتَسِلُ وَيَصُومُ**). رواه البخاری. ئـانکو: پێغـەمبـەرێ خـودێ ﷺ سـپێدە ب

سەردا دهات وئەو یێ ب جەنابەت ژ ژنکێت خۆ پاشی دا سەرێ خۆ شوت و دا ب ڕۆژی بیت.

٦- خۆینبەردان: ژبەر گوتنا (عبدالله کوڕێ عباسی) خودێ ژ وی وبابێ وی ڕازی بیت گوت: (**احْتَجَمَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ صَائِمٌ**). رواه البخاري. ئانکو: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ خوینا خۆ بەردا وئەو یێ ب ڕۆژی.

٧- سەرشویشتن ژبەر تێناتییێ یان گەرمێ: قَالَ أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ: قَالَ الَّذِى حَدَّثَنِى: (**لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِالْعَرْجِ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ الْمَاءَ وَهُوَ صَائِمٌ مِنَ الْعَطَشِ أَوْ مِنَ الْحَرِّ**). رواه أبو داود، وصححه الألباني. ئانکو: أبو بەکرێ کوڕێ عبدالڕەحمانی گوت: ئەوێ ئەڤ حەدیسە بۆ من گوتی ئەوی گوت: من دیت پێغەمبەرێ خودێ ﷺ ل عەرجێ (جهەکە) ئاڤ ل سەرێ خۆ دکر وئەو یێ ب ڕۆژی ژ تێنادا یان ژ گەرمادا.

٨- نەخارن وڤەخارن پشتی فتاریٚ حەتا وەختیٚ پاشیڤیٚ: عَنْ أَبِى سَعِيد الْخُدْرِىِّ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّـهِ ﷺ يَقُولُ: ((**لاَ تُوَاصِلُوا فَأَيُّكُمْ أَرَادَ أَنْ يُوَاصِلَ فَلْيُوَاصِلْ حَتَّى السَّحَرِ**)). قَالُوا فَإِنَّكَ تُوَاصِلُ. قَالَ: ((**لَسْتُ كَهَيْئَتِكُمْ إِنِّي أَبِيتُ لِي مُطْعِمٌ يُطْعِمُنِي وَسَاقٍ يَسْقِينِ**)). رواه البخارى. ئانكو: ژ أبو سەعیدیٚ خودری کو ئەوی یا گوهـ ل پیٚغەمبەریٚ خودیٚ بوی دگوت: ویصالیٚ نەکەن (ئانکو: خوٚ نەهیٚلنە تیٚنی وبرسی حەتا ڕوٚژا دی) ڤیٚجا هەر ئیٚك ژ هەوە ڤییا ویصالیٚ بکەت بلا حەتا وەختیٚ پاشیڤیٚ بیت، صەحابییا گوت: پا تو ویصالیٚ دکەی حەتا ڕوٚژا دی، - پیٚغەمبەریٚ خودیٚ ﷺ - گوت: ئەز نە وەکی هەوەمە ئەز دنڤم ومن ئیٚك یێ هەی زادی وئاڤیٚ ددەتە من (وەمەخسەد پیٚ خودیٚ یە).

٩- مـەضـمـەضـە وئيستنـشاق: مـەضـمـەضـە ئەڤەيە: مرۆڤ ئاڤێ بكەتە دەڤێ خۆ وتێوەردەت وغرغرێ پێ بكەت، **وئيستنشاق ئـەڤـەيـە:** مـرۆڤ ئـاڤێ بكـەتـە دفنـا خـۆ وحێل پلكێشيت وپاشـى كفكەت، وئەڤ هـەردوكـە د دروستن بۆ مرۆڤێ رۆژيـگـر بـەلـێ بێـى زێدە غـەرغـەرێ بكـەت يان پلكێشيت، ژبـەر گوتنـا پێغـەمبـەرێ خـودێ ﷺ دبێژيـت: ((**وَبَـــالِغْ فِـــى الاسْتِنْــشَاقِ إِلاَّ أَنْ تَكُـــونَ صَـائِمًا**)). رواه أبـو داود عـن لقيط بـن صبـرة، وصـحـحـه الألبـاني. ئـانكو: ئـاڤێ بكـە دفنـاخۆ وگـەلـەك پلكێشە ژبلى ئەگـەر تـو يـێ ب رۆژى بـى، وئـاڤ تێوەردانا دەڤى ژى وەكى وێيە.

١٠- طامكرنــــا زادى: طامكرنــــا زادى دروسـتـە بـۆ رۆژيـگـرى ئـەگـەر زاد نـەچيتـە د زكـيـدا، چونكـو ئـەڤـە تشتەكـە يـێ پێتڤييـە بـۆ

وان کەسێت زادی چێدکەن، وهەروسا چونکو نەهاتییە د شەریعەتی دا کو ئەڤ تشتە چێنابیت.

یازده
ئادابێت ڕۆژییێ و ڕۆژیگرا

ڕۆژییێ چەند ئادابەك یێت هەین، ئەوێت ب کرنا وان مرۆڤێ ڕۆژیگر خێرا وی پتر ومەزنتر لێ تێت، و ژ وان ئادابا:

١- خارنا پاشیڤێ: پاشیڤخارن بەرەکەتە دڤێت مرۆڤێ ڕۆژیگر خۆ ژێ بێبار نەکەت، پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: ((**تَسَحَّرُوا فَإِنَّ فِي السُّحُورِ بَرَكَةً**)). رواه البخاري ومسلم عن أنس. ئانکو: پاشیڤێ بخۆن هندیکە پاشیڤە بەرەکەتا تێدا هەی.

هەروسا ئەو جوداهییا دناڤبەرا ڕۆژییێت مە وییێت فەلا وجوهییا دا پاشیڤخارنە، پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: ((**فَصْلُ مَا بَيْنَ صِيَامِنَا وَصِيَامِ أَهْلِ الْكِتَابِ أَكْلَةُ السَّحَرِ**)). رواه مسلم وغيره، عن عمرو بن

العاص. ئانكو: جوداهييا دناڤبەرا ڕۆژییێت مە وییێت خودان كیتابا دا - فەلا وجوهییا - پاشیڤخارنە.

هەروسا خودێ ومەلائیكەت صەلەواتا ددەنە سەر وان مرۆڤێن پاشیڤێ دخۆن: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: ((**إِنَّ اللَّهَ وَمَلائِكَتُهُ يُصَلُّونَ عَلَى الْمُتَسَحِّرِينَ**)). رواه ابن حبان والطبراني في الأوسط، عن أبى هريرة، وحسنه الألباني في السلسلة الصحيحة (١٦٥٤) وغيرها. ئانكو: خودێ ومەلائیكەتێن وى صەلەواتا ددەنە سەر وان مرۆڤێن پاشیڤێ دخۆن.

وپاشیڤخارن دێ ئێتە ب جهئینان خۆ ئەگەر ب پاریەكێ نانى بیت یان ب قورچەكا ئاڤێ بیت، وەكى پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: ((**تَسَحَّرُوا وَلَوْ بِجُرْعَةٍ مِنْ مَاءٍ**)). رواه ابن حبان عن أنس، وقال الألباني في صحيح الترغيب (١٠٧١): حسن

صحيح. ئانكو: پاشيڤێ بخۆن خۆ ئەگەر ب قورچەكا ئاڤێ بيت.

وگەلەكا ب خێره پاشيڤ بێتە خارن نێزيكى سپێدێ، ژبەر گوتنا (زەيدێ كورێ ثابتى) دبێژيت: (**تَسَحَّرْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ، قُلْتُ: كَمْ كَانَ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالسَّحُورِ؟ قَالَ: قَدْرُ خَمْسِينَ آيَةً**). رواه البخاري. ئانكو: مە پاشيڤ ل گەل پێغەمبەرى خار ﷺ پاشى ڕابوو نڤێژا سپێدێ كر، ـ ڕاوى دبێژيت ـ من گوتێ: چەند وەخت دناڤبەرا بانگى وپاشيڤێ دا هەبوو؟، گوت: تەمەت خاندنا پێنجى ئايەتێت قورئانێ.

وهەر وەختەكێ بانگ هاتەدان وپارييێ زادى يان گلاسێ ئاڤێ د دەستێ ڕۆژيگرى دا بيت، ئەوى حەقێ هەى وى پارييێ زادى بخۆت يان وێ گلاسا ئاڤێ ڤەخۆت، چونكو پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژيت: ((**إِذَا سَمِعَ أَحَدُكُمُ النِّدَاءَ وَالإِنَاءُ**

عَلَى يَدِهِ فَلاَ يَضَعْهُ حَتَّى يَقْضِيَ حَاجَتَهُ مِنْـهُ)). رواه أبو داود، وقال الألباني في صحيح أبي داود: حسن صحيح.
ئانكو: ئەگەر ئێك ژ هەوە گوهـ ل بانگی بوو وئامانێ ئاڤێ د دەستێ وی دا بیت بلا نەدانیت حەتا هەوجەییا خۆ ژێ خلاس دكەت.

٢- خۆ دانەپاشا ژ گوتنێت سەقەت وكرێت وقەرەبالغێ وهەر تشتەكێ دژی ڕۆژییێ:
پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: ((**إِذَا كَانَ يَوْمُ صَوْمِ أَحَدِكُمْ فَلاَ يَرْفُثْ، وَلاَ يَصْخَبْ، فَإِنْ سَابَّهُ أَحَدٌ أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ إِنِّي امْرُؤٌ صَائِمٌ**)). متفق عليه. ئانكو: ئەگەر بوو ڕۆژا ڕۆژییا ئێك ژ هەوە بلا چ گوتنێت سەقەت وكرێت نەبێژیت و چ جرەبڕێ وقەرەبالغێ نەكەت، ڤێجا ئەگەر ئێكی قەسێت كرێت ونەخۆش گوتنێ یان شەڕێ وی كر بلا بێژیت: ئەز مرۆڤەكێ ب ڕۆژی مە.

وهەروسا پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: ((**مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ**)). رواه البخاري وغيره، عن أبي هريرة. ئانكو: ئەوێ گوتنا بێبەختیێ وکارپێکرنا وێ نەهێلیت خودێ چ هەوجەیی ومنەت ب وی نینە وەختێ ئەو خارن وڤەخارنا خۆ د هێلیت.

وهەروسا پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: ((**رُبَّ صائم لَيْسَ لَهُ مِنْ صيامه إلا الجُوعُ**...)). رواه إبن ماجة، عن أبي هريرة، وقال الألباني في صحيح ابن ماجة: حسن صحيح. ئانكو: چێدبیت ڕۆژیگرەکی نەگەهتە وی ژ ڕۆژییا وی ژبلی برسێ - ئانكو: خودێ ڕۆژییا وی قەبویل ناکەت و چ خێرێ نادەتێ ژبەر وان گوتن وکریارێت وی ئەوێت دژی ڕۆژییێ ..

وفي رواية: ((**رُبَّ صَائِمٍ حَظُّهُ مِنْ صِيَامِهِ الْجُوعُ وَالْعَطَشُ**)). رواه أحمد، والحاكم، عن أبي هريرة، وقال الألباني في صحيح الترغيب (١٠٨٣): حسن صحيح.

ئانكو: و د ڕيوايەتەكێ دا - پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژيت: - چێدبيت ڕۆژيگرەكی باهرا وی نەگەهتێ ژ ڕۆژييا وی بەس برس وتێن بتنێ.

٣- مەردينی وخاندن وخۆفێركرنا قورئانێ:

ژبەر گوتنا (عبدالله كوڕێ عەباسی) خودێ ژ وی وبابێ وی ڕازی بيت دبێژيت: (**كَانَ النَّبِي ﷺ أَجْوَدَ النَّاسِ بِالْخَيْرِ، وَأَجْوَدُ مَا يَكُونُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ، لِأَنَّ جِبْرِيلَ كَانَ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ حَتَّى يَنْسَلِخَ، يَعْرِضُ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْقُرْآنَ، فَإِذَا لَقِيَهُ جِبْرِيلُ كَانَ أَجْوَدَ بِالْخَيْرِ مِنْ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ**). متفق عليه. ئانكو: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ بۆ كرنا خێرێ ژ هەمی خەلكی مەردتر بوو، ومەردينييا وی يا ژ هەمی وەختا پتر د هەيڤا ڕمەزانێ دا بوو، چونكو جبريل د هاتە دەف ل هەر شەڤەكێ ژ شەڤێت هەيڤا ڕمەزانێ حەتا خلاس د بوو، پێغەمبەرێ خودێ ﷺ قورئان دخاند وئەوی

گوهـێ خۆ ددایێ، ڤێجا وەختێ جبریل هاتبا دەف ئـەو بـۆ كـرنـا خێـرێ مـەردتـر بـوو ژ وی هـەوایـێ هـاتیە فـڕیكـرن - ئانكو: د خێرێ دا بلـەزتـر بـوو ژ هـەوای -.

ونەخاسمە هەیڤا ڕەمەزانێ هەیڤا قورئانێ یە چونكـو خـودێ قورئـان یـا دڤـێ هـەیڤـێ دا ئینایە خار، وەكـی خـودێ مـەزن دبێژیت: ﴿ **شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ** ... ﴾ (البقرة: ١٨٥). ئـانكو: هـەیڤا ڕەمەزانێ یا كـو خـودێ د شـەڤـا وێ یـا ب بها دا دەست ب ئینانە خوارا قورئانێ كری.

٤- لـەزكـرنـا ل خـارنـا فـتـارێ: پێغـەمبـەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: ((**لاَ يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ**)). متفق عليه من حديث سهل بن سعد. ئـانكو: هـەر خـەلك دێ د خێر وخۆشـی و ڕەحـەتیـێ دا بـن هنـدی ئــەو لــەزێ ل فتــارێ بكــەن - ئــانكو:

ئەگەر ڕۆژ بەرێڤەبوو ئەو فتارا خۆ بکەن و خۆ گیرو نەکەن -.

٥- فتارەکرنا ل سەر ڕوطەبا یان قەسپا یان ئاڤێ: ژبەر گوتنا (ئەنەسێ کوڕێ مالکی) خودێ ژێ ڕازی بیت دبێژیت: (**كَانَ رَسُولُ اللَّه ﷺ يُفْطِرُ عَلَى رُطَبَاتٍ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ رُطَبَاتٌ فَعَلَى تَمَرَاتٍ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ حَسَا حَسَوَاتٍ مِنْ مَاءٍ**). رواه أبو داود وقال الألباني: حسن صحيح. ئانكو: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ فتارە دکر بەری نڤێژا مەغرەب ل سەر هندەك ڕوطەبا، وئەگەر ڕوطەب نەبان دا ب هندەك قەسپا کەت، وئەگەر قەسپ نەبان دا هندەك قورچێت ئاڤێ ڤەخۆت.

٦- دوعاکرن د وەختێ فتارێ دا: ژبەر گوتنا (عبدالله کوڕێ عومەری) خودێ ژ وی وبابێ وی ڕازی بیت دبێژیت: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَفْطَرَ قَالَ: ((**ذَهَبَ الظَّمَأُ وَابْتَلَّتِ الْعُرُوقُ وَثَبَتَ الأَجْرُ إِنْ**

شَـاءَ اللَّـهُ)). رواه أبـو داود، وحسنه الألبـاني. ئـانكو: پێغـەمبـەرێ خـودێ ﷺ ئـەگـەر فتـارە كـربـا دا بێژيـت: تهـێن چـو وگـەهـ طـەڕبـوون وخێـر هـاتـە نڤێسين ئەگەر خودێ حەسكەت.

دووازده
شەڤا خودان قەدر

ئێك: خێرا وێ: خێرا ڤێ شەڤێ گەلەك وگەلەك یا مەزنە هەر وەكی هاتی د قورئان وسوننەتێ دا:

١- د ڤێ شەڤێ دا خودێ مەزن قورئان یا ئینایە خار: ئەوا دبتە ئەگەرێ خۆشی وسەرفەرازی وهیدایەتا مرۆڤی، ئەگەر مرۆڤ ل دویڤ بچیت وكاری پێ بكەت، وئەوا دبتە ئەگەرێ زانینا باشی وخرابیێ، وحەقی ونەحەقییێ، وحەلالی وحەرامی، خودێ مەزن دبێژیت: ﴿ **شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدىً لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ**... ﴾ (البقرة: ١٨٥). ئانكو: هەیڤا ڕەمەزانێ یا كو خودێ د شەڤا وێ یا ب بها دا دەست ب ئینانەخوارا

قورئـانیٚ کـری؛ دا بـۆ مرۆڤـان ببتـه ڕێنیـشاندەر، ونیـشانێن ئاشـکەرا ل سـەر هیدایـەتـا خـودیٚ وژێکجوداکرنـا دناڤبـەرا ڕاسـتییێ ونـەڕاسـتییێ تێدا هەنە.

وهەر وسا خودیٚ مەزن دبێژیت: ﴿ **إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ** ﴾ (القدر: ١). ئانکو: هندی ئەمین مـە قورئـان د شـەڤـا قـەنـج و ب بهـا دا ئینایـە خواریٚ، کو دکەفتە د هەیڤا ڕەمەزانیٚ دا.

وهەر وسا خودیٚ بلند دبێژیت: ﴿ **إِنَّـا أَنْزَلْنَـاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَـةٍ** ... ﴾ (الـدخان: ٣). ئـانکو: مـه ـ قورئـان ـ یـا ئینایـه خـاریٚ د شـەڤـەکـا ب بهـا وپیـرۆز دا، ـ کو دکەفتە د هەیڤا ڕەمەزانیٚ دا ـ.

٢- خێـرا عیبـادەتـیٚ ڤـیٚ شـەڤـیٚ پتـره و ب خێرتره ژ عیبادەتیٚ هزار هەیڤێت ئەڤ شەڤە تێدا نـەبیـت: ـ کـو د بنـه پتـر ژ (٨٣) سـالٚ وچـەنـد هـەیڤـەکـا ـ خـودیٚ مـەزن وبلنـد دبێژیـت: ﴿ **إِنَّـا**

أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ * وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ * لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴾ (القدر: ١-٣). ئانكو: هندى ئەمين مە قورئان د شەڤا قەنج و ب بها دا ئينايە خوارێ، كو دكەفتە د هەيڤا ڕەمەزانێ دا، وتو چ دزانى ـ ئەى موحەممەد ـ كانێ شەڤا قەنج و ب بها چيە؟، شەڤا ب بها شەڤەكا پيرۆزە، خێرا وێ ژ يا هزار هەيڤێن ئەڤ شەڤە تێدا نەبت چێترە.

٣- د ڤێ شەڤێ دا هەمى تشتێت چێدبن حەتا سالا دى خودێ دبێژيتە مەلائيكەتا: خودێ مەزن وبلند دبێژيت: ﴿ **تَنَزَّلُ الْمَلائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ** ﴾ (القدر: ٤). ئانكو: هاتنە خوارا ملياكەتان وجبريلى سلاڤ لێ بن تێدا ـ ئانكو: د شەڤا ب قدر دا ـ مشە دبت، ب ئانەهييا خودايێ خۆ ئەو وان فەرمانان دئيننە

خـوارێ يـێن وی بـۆ وێ سالـێ تـەقـدير كـرين ودايـن.

هەروسا خودێ بلند دبێژيت: ﴿**حم * وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ * إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنْذِرِينَ * فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ * أَمْراً مِنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ**﴾ (الدخان: ١-٥). ئانكو: خودايێ مەزن سويندێ ب قورئانا پەيڤ وڕامان ئاشكەرا دخۆت. كو هندی ئەمين مە ئەو د شەڤەكا ب بها وپيرۆز دا ئينايە خوارێ، كو دكەفتە د هەيڤا ڕەمەزانێ دا. هندی ئەمين ئەم ب هنارتنا پێغەمبەران وئينانە خوارا كيتابان خەلكی ب وێ دترسينين يا مفا وزيانا وان تێدا؛ دا خەلكی چو هێجەت نەمينن. ل وێ شەڤێ هەر كارەكێ موكم يێ هەبت ژ ئەجەل وڕزقێ وێ سالێ ژ لەوحێ پاراستی بۆ ملياكەتێن نڤيسەر دئێتە ئاشكەراكرن، ونائێنە گوهاڕتن. ئەڤ

کـاریٚ بنـەجهـ کـارەکـە ژ نـك مـە، وهـەر تشتەکیٚ دبت وخودیٚ تەقدیر دکەت ووەحییـیٚ پیٚ دهنیٚرت ب زانین وفەرمان وئانەهییا وییە.

٤- ئەڤ شەڤە هەمی تەناهییە: خودیٚ مەزن وبلند دبیٚژیت: ﴿ **سَلامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ** ﴾ (القدر: ٥). ئانكو: ئەو هەمی تەناهییە، حەتا دەرکەفتنا ئەلندیٚ چو خرابی تیٚدا نینن.

٥- عیبادەتکرنا ڤیٚ شەڤیٚ دبتە ئەگەریٚ غەفراندنا گونەهیٚت بچویك ییٚت بەری هینگیٚ هەمییا: پیٚغەمبەریٚ خودیٚ ﷺ دبیٚژیت: ((**مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ**)). رواه البخاري عن أبي هريرة. ئانکو: ئەویٚ ڕابیت عیبادەتی ل شەڤا ب قەدر بکەت ب باوەری و ژبەر خیٚرا ویٚ دیٚ ـ خودیٚ ـ بوٚ وی گونەهیٚت بەری هینگیٚ غەفرینیت.

دو: وەختێ وێ: وەختێ شەڤا ب قەدر وەکی هاتی د حەدیسادا یا د دەهـ شەڤێت دوماهیکێ دا ژ هەیڤا ڕەمەزانێ، هەروەکی پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: ((**الْتَمِسُوهَا فِى الْعَشْرِ الأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ** ...)). رواه البخاري عن ابن عباس. ئانكو: لێبگەڕیێن د دەهێن دوماهیێ دا ژ - هەیڤا - ڕەمەزانێ.

و ژ ڤان دەهکا ژی ییێت کت، وەکی پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: ((.... **فَالْتَمِسُوهَا فِى الْعَشْرِ الأَوَاخِرِ وَالْتَمِسُوهَا فِى كُلِّ وِتْرٍ**)). رواه البخاري عن أبي سعيد الخدري. ئانكو: ڤێجا لێبگەڕیێن - شەڤا خودان قەدر – د دەهێن دوماهیێ دا ولێبگەڕیێن د هەر ئێکا کت دا.

هەروسا پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: ((**تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْوِتْرِ مِنْ الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ**)). رواه البخاري عن عائشة. ئانكو: خۆ

زەحمەت بدەن ولێبگەڕیێن شەڤا خودان قەدر د کتا دا ل دەهێن دوماهیێ ژ هەیڤا ڕەمەزانێ.

وییێت کت شەڤا بیست وئێك وبیست وسێ وبیست وپێنج وبیست وحەفت وبیست ونەهێ نە.

ونەخاسمە شەڤا بیست وحەفتێ، پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: ((**لَيْلَةُ الْقَدْرِ لَيْلَةُ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ**)). رواه أبو داود عن معاوية بن أبي سفيان، وصححه الألباني. ئانكو: شەڤا خودان قەدر شەڤا بیست وحەفتێ یە.

سێ: ساخکرنا وێ ب عیبادەتێ: هندی شەڤا خودان قەدرە شەڤەکا پیرۆز و ب بەرەکەتە، ڤێجا ئەوێ خۆ بێبار بکەت ژ خێرا وێ ئەو دێ ئێتە بێبارکرن ژ خێرەکا گەلەکا مەزن، ژبەر هندێ دڤێت مرۆڤێ موسلمان خۆ زەحمەت بدەت و ب واستینیت دا خێرا وێ ب دەستخوڤە بینت، بەلێ دڤێت بزانین مەخسەد ب

ساخكرنا ڤێ شەڤێ نە ئەوە مرۆڤ نە نڤیت وبمینتە هشیار حەتا سپێدێ وخۆ مژیل بکەت ب هندەك سوحبەتا ڤە، بەلێ ساخكرنا ڤێ شەڤێ ئەڤەیە: مرۆڤ عیبادەتی تێدا بکەت، وەکی گەلەك خاندنا قورئانێ وزکری ودوعا، هەر وەکی دەیکامە عائیشا خودێ ژێ ڕازی بیت دبێژیت: (**كَانَ رَسُولُ اللَّه ﷺ إِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ أَحْيَا اللَّيْلَ وَأَيْقَظَ أَهْلَهُ وَجَدَّ وَشَدَّ الْمِئْزَرَ**). متفق علیه. ئانكو: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ ئەگەر دەهكێت دوماهییێ هاتبان دا شەڤێ ساخكەت ـ ب عیبادەتی ـ و دا مالا خۆ ڕاكەت وهشیار كەت ودا خۆ دەتە پاش ژ ژنكێت خۆ و دا خۆ واستینیت ب عیبادەتی ڤە.

هەروسا دەیکامە عائیشا دبێژیت: (**كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَجْتَهِدُ فِي الْعَشْرِ الأَوَاخِرِ مَا لاَ يَجْتَهِدُ فِى غَيْرِهِ**). رواه مسلم. ئانكو: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ

خوٚ د واستاند و زەحمەت دا ـ ب عیبادەتی ڤە ـ د دەهکێت دوماهییێ دا، نە وەکی واستیان وزەحمەتا ـ ڕوٚژێت دی بیێت ـ ژبلی دەهکا.

وهەروسا دەیکامە عائیشا دبێژیت: من گوتی یا پیێغەمبەرێ خودێ کا بوٚ من بێژە ئەگەر من زانی کیژ شەڤ شەڤا خودان قەدرە ئەز بوٚ خوٚ چ بێژم د ڤێ شەڤێ دا؟ گوت: پیێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوتی بێژە: ((**اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي**)). رواه أبو داود واللفظ له والترمذي، وصححه الألباني. ئانکو: یا ڕەببی ئێك ژ ناڤێت تە عەفویە تو حەش عەفوییێت دکەی ڤێجا من عەفیکە. (عەفو: ئانکو: لێ بورین).

چار: عەلامەت ونیشانێت وێ: ڕاستە ئەڤ شەڤە بوٚ مە نەهاتییە دیارکرن ژبەر چەند حیکمەتەکا خودێ ب تنێ دزانیت، بەلێ پیێغەمبەرێ خودێ ﷺ بوٚ مە هندەك ژ عەلامەت

ونيـــشانێت وێ پێــت ديــاركرين د چـــەنـــد گوتنەكێت خۆ دا:

١- سپێدەهييا شەڤا وێ ڕۆژێ تيـژك نينـه و وەكـى طەستێ يە: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژيت: ((**صَبِيحَةُ لَيْلَةِ الْقَدْرِ تَطْلُعُ الـشَّمْسُ لاَشُعَاعَ لَهَـا كَأَنَّهَـا طَـسْتٌ حَتَّـى تَرْتَفِـعَ**)). رواه أحمد عن أبيّ بن كعب، وصححه الألبانى في صحيح الجامع (٣٧٥٤). ئـانكو: سپێدەهييا شەڤا خودان قەدر ڕۆژ دەردكەڤيت يا بێ تيژك خۆ دێ بێژى طەستە حەتا بلند دبيت.

٢- شـەڤـەكا خۆشـه نـەيا گـەرمـه ونـەيا صاره: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژيت: ((**لَيْلَةُ الْقَـدْرِ لَيْلَـةٌ سَـمْحَةٌ طَلِقَـةٌ لاَ حَـارَّةٌ وَلاَ بَـارِدَةٌ تُـصْبِحُ الـشَّمْسُ صَـبِيحَتَهَا ضَـعِيفَةً حَمْـرَاءَ**)). رواه الطيالسي عن ابن عباس، وصححه الألبانى في صحيح الجامع (٥٤٧٥). ئانكو: شەڤا خودان قەدر شەڤەكا خۆشـه نـەيا

گەرمە ونەیا صارە، ڕۆژ یا سورە ل سپێدەهییا وێ، و ـ ڕوناهییا وێ ـ یا زەعیفە.

٣- چێدبیت باران ژی هەبیت: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: ((**أُرِيتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ ثُمَّ أُنْسِيتُهَا وَأَرَانِى صُبْحَهَا أَسْجُدُ فِى مَاءٍ وَطِينٍ**)). رواه البخاري عن أبي سعيد، ومسلم عن عبدالله بن أُنيس. ئانكو: خودێ شەڤا خودان قەدر نیشا من دا پاشی ژ بیرا من بر، ومن دیت ل سپێدەهییا وێ هەروەکی ئەز د چمە سوجدێ د ناڤ ئاڤێ وتەقنێ دا.

سێزدە
ئیعتکاف

١- پێناسا وێ: د شەریعەتی دا ئیعتکاف مانا د مزگەفتێ ڤە یە بۆ کرنا عیبادەتی رۆژەکێ یان چەند رۆژەکا.

٢- حوکمێ وێ: ئیعتکاف سوننەتە نەفەرزە بەلێ گەلەکا ب خێرە.

٣- شەرتێن وێ: ئیعتکاف عیبادەتە وەکی هەر عیبادەتەکێ دی هندەك شەرت پێت بۆ هەین بێی وان شەرتا ئیعتکاف یا دروست نینە، ئەو ژی ئەڤەنە:

أ- ئنیەت: دڤێت مرۆڤێ د ئیعتکافێ دا ئنیەتا ئیعتکافێ هەبیت.

ب- ئیسلام: دڤێت ئەو مرۆڤێ ئیعتکافێ دکەت موسلمان بیت چونکو ئیعتکاف

عیبـــادەتـــە وعیبـــادەت ژ یـــێ كـــافر نائێتـــە قەبویلكرن.

ت- عاقـل: دڤێـت ئـەو مرۆڤـێ ئیعتكـافێ دكـەت یـێ ب عاقـل بیـت چونكـو یـێ دیـن چ عیبادەتێت وی د دروست نینن.

پ- مزگەفت: دڤێت ئیعتكاف دمزگەفتێ دا بێتە كرن نە ل چ جهێت دی.

وهەروسا دڤێت ئەو مزگـەفت ئـەوبیت ئـەوا نڤێژێت جەماعەت لێ بێنە كـرن، دا ئـەو نڤێژێت خۆ ب جەماعـەت بكـەت، وناچێبیت ئـەو نڤێژێت جـەماعـەت پێلیـت ونـەكـەت ژبـەر ئیعتكـافێ، چونكـــو نڤێژكرنـــا ب جـــەماعـــەت فـــەرزە وئیعتكاف سونەتە.

ج- پاقژیا ژ بێ دەستنڤێژییا مـەزن: وەكـی مرۆڤێ ب جەنابەت یان حـەیز وچلك بۆ ژنكـێ، چونكو ناچێبیت ئەڤە بمینە د مزگـەفتێ دا.

٤- وەختــێ وێ: ئیعتکــافێ چ وەختێــت دەستنیشانکری نین، و ل هەمی ڕۆژ وهەیڤێت سالێ دروستە، بەلێ ئەو وەختێ ژ هەمییا ب خێرتر هەیڤا ڕەمەزانێ یە، و ل هەیڤا ڕەمەزانێ ژی دەهکێت دوماهییێ، هەر وەکی (أبو هريره) خودێ ژێ ڕازی بیت دبێژیت: (**كَـانَ النَّبِـيُّ ﷺ يَعْتَكِفُ فِي كُلِّ رَمَضَانٍ عَشْرَةَ أَيَّامٍ فَلَمَّا كَـانَ الْعَـامُ الَّـذِي قُبِضَ فِيهِ اعْتَكَفَ عِشْرِينَ يَوْمًا**). رواه البخاري عن أبي هريرة. ئانکو: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ ئیعتکاف د کر د هەیڤا ڕەمەزانێ دا دەهـ ڕۆژا، ڤێجا وەختێ بوویە ئەو سال ئەوا تێدا مری بیست ڕۆژا ئیعتکاف کر.

ودەیکامە عائیشا خودێ ژێ ڕازی بیت دبێژیت: (**أَنَّ النَّبِىَّ ﷺ كَانَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الأَوَاخِـرَ مِـنْ رَمَضَانَ حَتَّى تَوَفَّاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ثُمَّ اعْتَكَفَ أَزْوَاجُـهُ مِـنْ بَعْـدِهِ**). متفق عليه. ئانکو: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ

ئیعتكـاف د كـر د دەهكێـت دومـاهییێ دا ژ هـەیڤـا ڕەمـەزانـێ حـەتـا خـودێ مراندی، پاشـی ژنكێت وی ژی پشتی وی ئیعتكـاف د كـر ـ د دەهكێت دوماهییێ دا ..

٥- جهێ وێ: ئعتیكاف نەیا دروستە ئیللا ل مزگـەفتـا، ژبـەر گوتنـا خـودێ بلنـد: ﴿ **وَأَنْـتُمْ عَـاكِفُونَ فِـي الْمَـسَاجِدِ** ﴾ (البقـرة: ١٨٧). ئـانكو: ودەمێ هوین ئعتیكافێ ل مزگەفتان دكەن.

وهندەك زانا دبێژن: ئعتیكاف نـەیا دروستە ئـیللا د وان هـەرسـێك مزگـەفتێت مـەزن دا ـ مزگـەفتـا مـەككـەهـێ ومزگـەفتـا مـەدینـێ ومزگـەفتا قودسـێ ـ، ژبـەر گوتنـا پێغـەمبـەرێ خـودێ ﷺ وەختـێ دبێژیـت: ((**لاَ اعْتِكَـافَ إِلَّـا فِـى الْمَـسَاجِدِ الثَّلاَثَـةِ**)). رواه البیهقي في السنن الكبرى عـن عبدالله بـن مـسعود، وانظـر: السلـسلة الـصحیحة (٢٧٨٦). ئانكو: ئیعتكاف نینە ئیللا د هـەرسێك

مزگەفتاڤە ـ مزگەفتا مەككەهێ ومزگەفتا مەدینێ ومزگەفتا قودسێ ـ .

٦- ئەو تشتێت دروست بۆ موعتەكفی:

أ- چونا ژ دەرڤەی مزگەفتێ بۆ هەوجەییێ، وەكی دەستنڤێژ شویشتنێ وسەر شویشتنێ.

ب- خارن وڤەخارن ونڤستن ل گەل چاڤدانا مزگەفتێ وپاقژییا وێ.

ت- ئاخفتا ل گەل خەلكی د وان تشتا دا ئەوێت مفا تێدا هەبیت.

پ- سەرەدانا مال ومرۆڤ وهەڤالێت وی بۆ وی.

٧- ئەو تشتێت نە دروست بۆ موعتەكفی:

أ- دەركەتنا ژ مزگەفتێ بێی هەوجەییی: خۆ ئەگەر چەند یا كێم ژی بیت.

ب- جیماعا ل گەل ژنكا خۆ: چ ب شەڤێ بیت یان ب ڕۆژێ بیت فەرق نینە، ژبەر گوتنا

خـودێ بلنـد : ﴿ **وَلا تُبَاشِـرُوهُنَّ وَأَنْـتُمْ عَـاكِفُونَ فِـي الْمَـسَاجِدِ** ﴾ (البقـرة: ١٨٧). ئـانكو: ودەمـێ هـوین ئعتیكـافێ ل مزگـەفتـان دكـەن هـوین نـەچنـە نڤینا خۆ؛ چـونكـی ئـەڤ چـەنـدە ئعتكـافێ پـویچ دكـەت.

ت- نەمانا عاقلی: ئەوێ د ئیعتكافێ دا بیت وعاقلێ وی نەما ئیعتكافا وی دێ بەطال بیت.

پ- كەتنا د حەیز وچلكادا بۆ ژنكێ: ئەو ژنكا د ئیعتكـافێ دا بیت وكـەتـە د حـەیزا دا یان د چلكا دا ئیعتكافا وێ دێ بەطال بیت.

ج- سەرداچوون: ئـەوێ د ئیعتكـافێ دا بیـت وتشتەكێ وسا گوت یان كـر ئـەوێ مـرۆڤ پـێ كافر ببیت ئیعتكـافـا وی دێ بـەطـال بیـت، ژبـەر گـوتنا خودێ بلنـد: ﴿ **لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ** ﴾ (الزمر: ٦٥). ئانكو: ئەگەر تو شریكەكی بۆ خودێ بدانی كارێ تە دێ پویچ بت.

وهەروسا دبێژیت: ﴿ **وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْأِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ** ﴾ (المائدة: ٥). ئانكو: وهەچییێ كوفرێ ب باوەرییێ (ئیمانێ) بكەت ئەو كارێ وی پویچ بوو.

چاردە
هەیڤا ڕەمەزانێ ونڤێژێت تەڕاویحا

١- **خێـرا وان:** نڤێژێـت تـەڕاویحـا د هـەیڤا ڕەمـەزانـێ دا خێـرەکـا مـەزن یـا هـەی ودڤێـت مرۆڤـێ موسـلمان وێ خێـرێ ژ دەسـتێت خـۆ نەکەت، پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: ((**مَنْ قَـامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَـدَّمَ مِنْ ذَنْبِـهِ**)). متفـق عليـه مـن حـديث أبـي هريـرة. ئـانکو: ئـەوێ نڤێژێت تەڕاویحا ل ڕەمەزانێ بکـەت ب باوەری و ژبـەر خێرا وان دێ ـ خودێ ـ بۆ وی گوننەهێت بەری هینگێ غەفرینیت.

٢- **کرنا وان ب جەماعەت:** وهەروسا کرنا وان ب جـەماعـەت ژی دروسـتە، ژبـەر گوتنـا دەیکامە عائیشای خودێ ژێ ڕازی بیت دبێژیت: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دەرکەت نیڤا شـەڤێ و چو

مزگەفتێ نڤێژ كرن ـ ئانكو: نڤێژێت تەڕاویحا ـ هندەك مرۆڤا ژی ل دویڤ وی نڤێژ كرن، ڕۆژا دی هندەكا بەحسێ ڤان نڤێژا كر بۆ ئێك ودو، ڤێجا شەڤا دی پتر مرۆڤ كومبوون، پێغەمبەرێ خودێ ﷺ وێ شەڤێ ژی دەركەت وچوو مزگەفتێ نڤێژ كرن، و ڕۆژا دی پتر بەحس هاتە كرن، ڤێجا ل وێ شەڤێ پتر كومبوون ژ هەردو شەڤێت دی، ڤێجا وەختێ بوویە شەڤا چارێ هند كومبوون حەتا مزگەفتێ تێرا وان نەكری، بەلێ د وێ شەڤێ دا پێغەمبەرێ خودێ ﷺ نە چوو مزگەفتێ، حەتا بوویە سپێدە وچوو نڤێژا سپێدێ، ڤێجا وەختێ نڤێژا سپێدێ كری وخلاس بووی بەرێ خۆ دا وان پاشی شەهدەدا ومەتحێت خودێ كرن وگوت: ((**أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّهُ لَمْ يَخْفَ عَلَيَّ شَأْنُكُمُ اللَّيْلَةَ وَلَكِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُفْرَضَ عَلَيْكُمْ صَلاَةُ اللَّيْلِ فَتَعْجِزُوا عَنْهَا**)). متفق علیه. ئانكو:

وپـشتی ڤـێ چـەنـدێ   ـ ئـانكو: شـەهـدەدانـێ ومـەتحیێـت خـودێ ـ، سـوحبەتـا هـەوە شـڤێدی مـن هـاژێ هەبوو، بـەلـێ ئـەز ترسـیام ئـەگـەر ئـەز بێم ئەڤ نڤێژە - ئانكو: نڤێژێت تـەڕاویحا - ل سـەر هـەوە فـەرز ببن، ڤێجـا پاشـی هـوین نـەشێن پـێ ڕاببن وبكەن ـ ئانكو: ژبەر هندێ ئەز نەهاتم ..

ڤێجـا ژبـەر ترسـا فـەرزبوونـا وان پێغـەمبـەرێ خودێ ﷺ پشتی هینگێ نـەكرن ب جـەماعـەت، بەلێ پشتی مرنا پێغەمبەرێ خودێ ﷺ ئـەڤ ترسـە نـەمـا، ژبـەر هنـدێ ژی ئیمـامـێ عومـەر خـودێ ژێ ڕازی بیت پشتی بوویە خەلیفێ موسلمانا ب چەند وەختەكی ئەڤ سوننەتە نیكر، ئەو ژی وەختـێ جـارەكـێ چوویـە مزگـەفتـێ وبـەرێ خـۆ دایـێ هنـدەك یـێ ب تنـێ دكـەن، وهنـدەك یـێ ب جەماعەت دكەن، وچەند جەماعەتەكن، ئەوی گـوت ئـەگـەر ئـەز هـەمییـا ل پـشت ئێكـی

کومکەم ئەڤە چێترە، پاشی (ئوبەیێ کورێ کەعبی) کرە ئیمام بۆ هەمییا، ڤێجا ژ وی وەختی وحەتا نوکە ئەڤ سوننەتە یا تێتە کرن وکەسەکێ ژ زانایێت ئیسلامێ بێت گوتنا وان بێتە قەبویلکرن نە گوتییە یا دروست نینە یان چێنابیت.

٣- کرنا وان ل گەل ئیمامی: وهەروسا کرنا وان ونڤێژا عەیشا ب جەماعەت ل گەل ئیمامی بەرامبەری خێرا عیبادەتێ شەڤێ هەمییێ یە، عَنْ أَبِي ذَرّ قَالَ: قَالَ رَسُولَ اللَّه ﷺ: ((**إنَّ الرَّجُلَ إِذَا صَلَّى مَعَ الْإِمَامِ حَتَّى يَنْصَرِفَ، حُسِبَ لَهُ قِيَامُ لَيْلَةٍ**)).
رواه أبو داود والنسائي واللفظ لهما، والترمذي وابن ماجة، وصححه الألباني في صحاح السنن الأربعة، وصحيح الجامع (١٦١٥). ئانکو: ژ کیستێ (أبو ذەڕی) خودێ ژێ ڕازی بیت گوتی: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوت: هندی زەلامە ئەگەر نڤێژ ل گەل

ئیمامی كر – ئانكو: نڤێژا عەیشا ونڤێژێت تەڕاویحا ـ حەتا خلاس ببیت دێ ئێتە حسێبێ بۆ وی ب عیبادەتێ شەڤێ هەمییێ.

٤- ڕكاعەتێن وێ: گوتنا دروست ل سەر هژمارا ڕكاعەتێت تەڕاویحا یازدە ڕكاعەتن ل گەل ویترا، وەكی دەیكا مە عائیشا خودێ ژێ ڕازی بیت دبێژیت: (**مَا كَانَ رَسُولُ اللَّه ﷺ يَزِيدُ فِى رَمَضَانَ وَلاَ فِى غَيْرِه عَلَى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً يُصَلِّى أَرْبَعًا فَلاَ تَسْأَلْ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّى أَرْبَعًا فَلاَ تَسْأَلْ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّى ثَلاَثًا**). متفق علیە.

ئانكو: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ نەدكرن نە د ڕەمەزانێ دا و نە د هەیڤێت دی دا زێدەتر ژ یازدە ڕكاعەتا، چار ـ ڕكاعەت ـ دكرن ڤێجا پسیارا جوانی و درێژییا وان نەكە ـ ئانكو: هندی هند د جوان و د درێژ بوون ـ، پاشی چارێت دی ژی

دکرن ڤێجا پسیارا جوانی و درێژییا وان نەکە، پاشی سێ دکرن.

وهەروسا وەختێ ئیمامێ عومەر ژی ئەڤ سوننەتە ساخ ونوی کری وموسلمان کومکرین ل دویڤ ئوبەیێ کورێ کەعبی هەر یازدە ڕکاعەت دکرن ل دویڤ گوتنا دروست.

پازده
زەكاتا فترێ

زەكاتا فترێ د هەیڤا ڕەمەزانێ دا دئێتە دان ژبەر هندێ من ڤییا ئەز بەحسێ وێ ژی بكەم دڤێ پەرتوكێ دا و دیاركەم حوكمێ وێ وئەو تشتێت ب وێ ڤە د گرێدای، دا ببیتە هاریكار بۆ مرۆڤێن ڕۆژیگر ل سەر دانا وێ ب ڕەنگەكێ دروست، و ل دیڤ وێ یا پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دیار كری، ئەو ژی د چەند خالەكادا:

١- حوكمێ وێ: زەكاتا فترێ فەرزە ل سەر هەر مرۆڤەكێ موسلمان د هەیڤا ڕەمەزانێ دا، ئەوێ زێدەتر ژ قویتێ خۆ وعەیالێ خۆ هەبیت ل شەڤا جەژنێ وڕۆژا وێ، ژبەر گوتنا (عبدالله كوڕێ عومەری) خودێ ژ وان هەردوكا ڕازی بیت دبێژیت: (**أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَرَضَ زَكَاةَ الْفِطْرِ مِنْ**

رَمَضَانَ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ). رواه البخاري ومسلم. ئانكو: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ فەرزكر زەكاتا فترێ ل هەيڤا ڕەمەزانێ ل سەر هەر نەفسەكێ ژ موسلمانا.

٢- ژبەر چ هاتييە فەرزكرن؟: زەكاتا فترێ يا هاتييە فەرزكرن ژبەر دو تشتا:

أ- پاقژييە بۆ ڕۆژيگرى ژ وان گوتن وكريارێت وى گوتين وكرين يێت ب گونەهـ وخەلەت وسەقەت و بێ مفا د هەيڤا ڕەمەزانێ دا.

ب- زاددانە وتێركرنە بۆ فەقيرا ل ڕۆژا جەژنێ.

ژبەر گوتنا (عبدالله كوڕێ عەباسى) خودێ ژ وان هەردوكا ڕازى بيت دبێژيت: (**فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَكَاةَ الْفِطْرِ طُهْرَةً لِلصَّائِمِ مِنَ اللَّغْوِ وَالرَّفَثِ وَطُعْمَةً لِلْمَسَاكِينِ**) رواه أبو داود وحسنه الألباني. ئانكو: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ زەكاتا فترێ

فـــەرزكـــر پـــاقژی بـــۆ ڕۆژیگـــری - ژ گـــوتن وكريارێت ب گوننـەهـ وخـەلـەت وسـەقـەت - ، وزاددان بۆ فەقیرا.

٣- ل سەر كێ فەرزە؟: زەكاتا فترێ فەرزە ل سەر هەر مروڤەكێ موسلمان چ یێ مەزن بیت یان بچویك بیت، وچ عەبد بیت یان یێ حوڕ بیت، وچ ژنك بیت یان زەلام بیت، ژبەر گوتنا (عبدالله كوڕێ عومـەری) خـودێ ژ وان هـەردوكـا ڕازی بیت دبێژیت: (**فَرَضَ رَسُولُ اللَّه ﷺ زَكَاةَ الْفطْر ...عَلَى الْعَبْـدِ وَالْحُـرِّ وَالـذَّكَرِ وَالْـأُنْثَى وَالـصَّغِيرِ وَالْكَـبِيرِ مِـنْ الْمُسْلِمِينَ**) رواه البخاري. ئـانكو: پێغـەمبـەرێ خـودێ ﷺ فەرزكر زەكاتا فترێ ل سەر یێ عـەبد ویـێ حوڕ، ویێ نێر ویێ مێ، ویـێ بچویـك ویـێ مـەزن، ژ موسلمانا.

٤- شـەرتـێن وێ: زەكـاتـا فـترێ دو شـەرت پێت هەین:

أ- ئيسلام: ئانكو ئەوێ زەكاتا فترێ ددەت يان پێشڤە بێتە دان دڤێت موسلمان بيت.

ب- قويتێ زێدە: ئانكو ئەوێ زەكاتا فترێ ددەت دڤێت هند قويت هەبيت زێدەتر ژ قويتێ خۆ وعەيالێ خۆ وهەوجەيێت خۆ يێت پێتڤى ل شەڤا جەژنێ ورۆژا وێ.

ڤێجا ئەوێ ئەڤ هەردو شەرتە ل دەف هەبن، دڤێت زەكاتا فترێ پێش خۆ وئەوان كەسێت نەفەقا وان ژى ل سەر وى فەرز ئەو بدەت.

٥- دێ ژ چ ئێتە دان و دێ چەند ئێتە دان ؟:

يا فەرز د دانا زەكاتا فترێ دا صاعەكە ژ وى قويتێ باراپتر خەلكێ وێ دەڤەرێ دخۆت، چ گەنم بيت يان جەهـ يان قەسپ يان مێويژ يان كەشك يان برنج يان ساڤار يان هەر قويتەكێ دى هەبيت، ژبەر گوتنا (ئەبو سەعيدێ خودرى) خودێ ژێ ڕازى بيت دبێژيت: (**كُنَّا نُخْرِجُ زَكَاةَ الْفِطْرِ**

صَاعًا مِنْ طَعَامٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ أَقِطٍ أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ). متفق عليه. ئانكو: مه زەكاتا فترێ دەرتێخست صاعەك ژ گەنمی یان صاعەك ژ جەهی یان صاعەك ژ قەسپا یان صاعەك ژ كەشكا یان صاعەك ژ مێویژا.

وهەر صاعەك ب پیڤان: چار كولمێت مرۆڤەكێ ناڤنجینە، و ب كێشان دو كیلو ونیڤن ب زێدەهی.

و د هندەك حەدیسادا یا هاتی گەنم نیڤ صاع ئانكو دو كولمێت مرۆڤەكێ ناڤنجی.

وناچێبیت پێش قویتی ڤە پارە بێنە دان، چونكو ئەڤە خیلافا گوتن وكریاریێت پێغەمبەرێ خودێ وصەحابیێت ویە.

وچونكو نەیا ب زەحمەت بوو وەختێ پێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوتی صاعەك ژ گەنمی یان ژ جەهی یان ژ قەسپا یان ژ كەشكا یان ژ

مێویژا، ئەو بێژیت یان دینارەك یان دو یان دەهـ یـان بیـست، بـەلـێ وەنـەگـوت، ڤێجـا وەختـێ وەنەگوتی مەعنا یا دروست نینە، ویا دروست ویا باش هەر ئەوە یا وی گوتی.

وئەوێ بێژیت ئەڤە بۆ فەقیری باشترە وچێترە مـەعنـا ئـەو یـێ دبێژیـت پێغـەمبـەرێ خـودێ ﷺ نـە دزانی یا باشتر وچێتر کیشکە، وئەڤ چەندە ژ گونەهێت مەزنە ئەگەر ئەم نە بێژین کوفرە.

وهـەروسـا ئـەگـەر ئـەڤـە یـا دروسـت بـا صـەحابییێت وی دا دەن و دا کـەن، چونکـو پـارە وفەقیر ل وی وەختی ژی هەبوون.

وهەروسا ئەو ژ مە زانا وتەقوا وب ڕەحمتر بوون، و ئەوان پتر خێر دڤییان ودکرن ژ مە، وپتر ژ خودێ ژی د ترسیان ژ مە.

وصـەحابییێـت وی خـودێ ژ وان ڕازی بیـت چ جـارا پـارە نـەداینـە، ول گـەل هنـدێ هنـدەك

زەنگین ژی دناڤ وان دا هەبوون، وەکی (عوثمانێ کوڕێ عەففانی) وهندەکێت دی، وگەلەك فەقیر ژی هەبوون ل وەختێ وان و د پێتڤی پارەی بوون، ویا ب ساناهی بوو ئەو پارەی بدەن، بەلێ ئەوان پارە نەدان، چونکو وان دزانی دانا پارا پێش قویتی ڤە یا دروست نینە.

وهەروسا زانابێت خودانێت مەزهەبا ژی (ئیمامێ شافعی وئیمامێ مالك وئیمامێ أحمد) دروست نەکریە پارە پێش قویتی ڤە بێنە دان.

٦- وەختێ دانا وێ: دانا زەکاتا فترێ فەرز دبیت ب بەرێڤەبوونا ڕۆژێ ل ڕۆژا بەری جەژنێ.

وبو دانا وێ سێ وەخت بێت هەین:

أ- وەختێ ژ هەمییا دروستتر وباشتر وبخێرتر: ئەو ژی دەست پێ دکەت ژ دەرکەتنا سپێدەییا جەژنێ حەتا بەری کرنا نڤێژا جەژنێ، ژبەر گوتنا (عبدالله کوڕێ عومەری) خودێ ژ

وان هەردوكا ڕازی بیت دبێژیت: (**أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَ بِزَكَاةِ الْفِطْرِ قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلَاةِ**) متفق عليه. ئانكو: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ ئەمركر زەكاتا فترێ بێتە دان بەری دەركەتنا خەلكی بۆ نڤێژێ – ئانكو: نڤێژا جەژنێ - .

هەروسا ژبەر گوتنا (عبدالله كوڕێ عەباسی) خودێ ژ وان هەردوكا ڕازی بیت دبێژیت: (**فَرَضَ رَسُولُ اللَّه ﷺ زَكَاةَ الْفِطْرِ طُهْرَةً لِلصَّائِمِ مِنَ اللَّغْوِ وَالرَّفَثِ وَطُعْمَةً لِلْمَسَاكِينِ، مَنْ أَدَّاهَا قَبْلَ الصَّلَاةِ فَهِيَ زَكَاةٌ مَقْبُولَةٌ، وَمَنْ أَدَّاهَا بَعْدَ الصَّلَاةِ فَهِيَ صَدَقَةٌ مِنَ الصَّدَقَاتِ**). رواه أبو داود وابن ماجة، وحسنه الألباني. ئانكو: پێغەمبەرێ خودێ ﷺ زەكاتا فترێ فەرزكر پاقژی بۆ ڕۆژیگری - ژ گوتن وكریارێت ب گوننەه وخەلەت وسەقەت - ، و زاددان بۆ فەقیرا، ئەوێ بدەت بەری نڤێژێ ـ نڤێژا جەژنێ ـ ئەو زەكاتەكا قەبویلكریە،

وئەوێ بدەت پشتی نڤێژێ ئەو خێرەکە ژ خێرا (ئانکو: نائێتە حسێبێ ب زەکاتا فترێ).

ب- وەختێ دروست: ئەو ژی دانا زەکاتا فترێ یە بەری جەژنێ ب ڕۆژەکێ یان دو ڕۆژا، چونکو هندەك ژ صەحابییا یا دای ب ڤی ڕەنگی، وەکی عبدالله کوڕێ عومەری .

ت- وەختێ نەباش: ئەو ژی دانا زەکاتا فترێ یە بەری جەژنێ ب پتر ژ دو ڕۆژا ، وەکی هندك پێنج یان دهـ یان پازدە ڕۆژا یان پتر بەری جەژنێ ددەن، ئەڤە یا خەلەتە، چونکو کەسەکێ ژ صەحابییا وەنەکریە.

دوماهیک

خاندەڤانێ هێژا: دڤێ پەرتوکێ دا بۆ تە هاتە دیارکرن کا ڕۆژیا هەیڤا ڕەمەزانێ چەند یا بخێرە ، وهەروسا بۆ تە هاتە دیارکرن ئەو تشییێت ب هەیڤا ڕەمەزانێ ڤە دگرێدای، وەکی قەدر وقیمەت وحوکم وئەڕکان وئادابێت وێ، وشەڤا خودان قەدر ونڤێژێت تەڕاویح وئیعتکاف وزەکاتا فترێ وچەند تشتەکێت دی ژی، بەلێ ل گەل ڤێ چەندێ ژی هەمی تشت من نە گوتینە، ڤێجا هەر وەختەکێ تە بڤێت کارەکی بکەی ونەخاسمە د هەیڤا ڕەمەزانێ دا یێ ب لەز نەبە، بەلێ گەلەک ل دویڤ هەڕە وبۆ خۆ پسیارا ماموستاییێت ئایینی بکە بەری تو ئەوی کاری بکەی، ونەخاسمە ئەو تشتێت گرێدای ب ڕۆژییێ ڤە، دا خێر وبەرەکەت وخۆشییا ڤێ

هەیڤـێ ژ دەستێت تـه نـەچـن و دا بێیـه پاراسـتن ژ گوننــەهــ ونــەخۆشــییێت دونیــایێ وئــاخرەتــێ هەردوکا.

وڵ دوماهییێ ئەز دوعا ژ خودێ بلند ومـەزن دکـەم کـو ئـەڤ پـەرتوکـه ببیتـه جهـێ مفـای بـۆ هەر کەسەکێ موسلمان وخودان ئیمان.

وئەز هیڤییێ ژ خودێ مـەزن دکـەم ئـەو ڤـی کـاری بکـەتـه د تـەرازییـا خێرێت مـن ودەیبابێت من دا.

وآخِرُ دعوانا أنِ الحَمدُ للهِ رَبِ العالمين

نڤێسین

ملا جلیل صادق باخورنیفی

١٤٣٢/١٠/٢٧هـ

٢٠١١/٩/٢٥ م

دهوك

ژێدەرێن پەرتوکێ

بۆ نڤێسینا ڤێ پەرتوکێ من مفا ژ ڤان کیتابا کریە :

١- (تەفسیرا قورئانا پیرۆز) یا سەیدایێ هێژا (تحسین ئیبراهیم دوسکی)، تەفسیرا هەمی ئایەتا ژ وێ یا هاتیە ڤەگوهاستن بێی دەستکاری.

٢- (الفقه الميسر) یا سەیدایێ هێژا (سعد يوسف أبو عزيز).

٣- (صفة صوم النبيِّ ﷺ) یا سەیدایێ هێژا (على حسن الحلبى و سليم بن عيد الهلالى).

٤- (الوجيز في فقة السنة والكتاب العزيز) یا سەیدایێ هێژا (عبدالعظيم بدوى).

٥-(فقه السنة) یا سەیدایێ هێژا (سيد سابق).

ناڤەڕوک

دەستپێک ٥

ئێک: قەدر وقیمەتێ هەیڤا ڕەمەزانێ ٨

دوو: ئایەتێن ڕۆژیێ وتەفسیرا وان ١٤

سێ: پێناسا ڕۆژیێ ٢٢

چار: قەدر وقیمەتێ ڕۆژیێ ٢٤

پێنج: حوکمێ ڕۆژیا هەیڤا ڕەمەزانێ ٣٤

شەش: ڕۆژیا هەیڤا ڕەمەزانێ ل سەر کێ فەرزە؟..٣٩

حەفت: ئیسباتکرنا هەیڤا ڕەمەزانێ..................٤٤

هەشت: ئەرکانێت ڕۆژیێ ٤٦

نەهـ: ئەو تشتێن ڕۆژی پێ د کەڤیت ٤٨

دەهـ: ئەو تشتێت دروست بۆ ڕۆژیگری ٥٥

یازدە: ئادابێت ڕۆژیێ و ڕۆژیگرا ٦٣

دووازدە: شەڤا خۆدان قەدر...........................٧٢

سێزدە: ئیعتکاف ٨٣

چاردە: هەیڤا ڕەمەزانێ ونڤێژێت تەڕاویحا ٩٠

پازده: زەکاتا فترێ ٩٦
دوماهیک ١٠٥
زێدەرێن پەرتوکێ ١٠٧
ناڤەرۆک ١٠٨